

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS

Ársskýrsla

Annual Report

2002

Ávarp forstöðumanns	2
Starfsemi og skipulag	3
Rekstrarreikningur	5
Fornleifaskráning	6
Rannsóknarverkefni	13
Útgáfa og miðlun	32
Fornleifaskólinn	37
Stjórn og starfsfólk	39
Samstarfsaðilar og viðskiptavinir	45
Listi yfir verkefni 2002	46
Ritaskrá 2002	47

Contents

Foreword	2
Organization and Management	3
Operating Summary	5
Archaeological Site Survey	6
Research Work	13
Publications and Outreach	32
Fieldschool	37
Management and Staff	39
Collaborators and Clients	45
Projects 2002	46
Bibliography 2002	47

Starfsemi Fornleifastofnunar stóð með miklum blóma árið 2002, enda hafa ýmsar mikilvægar breytingar verið gerðar á starfsvettvangi fornleifafræðinnar síðustu misseri. Árið 2001 tóku gildi ný lög um skipulag fornleifamála, verndun fornleifa og fornleifarannsóknir og Kristnihátíðarsjóður veitti sína fyrstu styrki til fornleifarannsókna. Ný löggjöf festir í sessi sjálfstæða starfsemi á sviði fornleifafræði og er afleiðing af þróun síðustu ára þar sem margvísleg verkefni hafa verið að færast frá ríki til einkaaðila. Með nýjum lögum hafa stjórnvöld dregið sig í hlé á verkefnamarkaði og láta sjálfstætt starfandi vísindamönnum eftir verkefni á borð við fornleifaskráningu og uppgröft, umhverfismat og margvíslega faglega ráðgjöf. Hinsvegar hefur eftirlitshlutverk hins opinbera verið aukið, enda helst það í hendur að frjáls fagleg starfsemi þarf strangt aðhald.

Stofnunin hlaut verulegan stuðning frá innlendum og erlendum sjóðum til að sinna nokkrum nýjum verkefnum í samstarfi við

ýmsa aðila. Rannsóknir hófust á Gásam, í Skálholti og á Þingvöllum, fjölþætt verkefni í S-Þingeyjarsýslu hlaut sérstakan öndvegisstyrk frá Rannís og Evrópusambandið styrkir alþjóðlegt verkefni um vefútgáfu fornleifagagna sem stofnunin tekur þátt í ásamt samstarfsaðilum í nokkrum öðrum löndum.

Alls voru 46 einstaklingar við störf um lengri eða skemmri tíma. Unnið var að 36 verkefnum í öllum landsfjórðungum. Fjöldi ritverka var 30. Velta stofnunarinnar var 57,1 mkr.

Adolf Friðriksson, forstöðumaður

Foreword

The FSI enjoyed a prosperous year in 2002. It was also a year of some important changes made in the field of archaeology in Iceland. In 2001 new archaeological legislation was implemented, including important changes in favour of independent institutions. The legislative changes confirm the course of development of cultural resource management during the past decade. Also, the Millennium fund was established, with the aim of giving generous financial support for archaeological excavations.

The FSI received increased support from domestic and foreign agencies for various new large-scale projects, including the trading site of Gásir, the episcopal seat at Skálholt and the General Assembly at Þingvellir.

Altogether there were 46 employees and other partici-

pants in FSI projects. There were 36 projects in all parts of Iceland and 30 publications. The annual turnover was 57,1 million krónur.

Adolf Friðriksson, director

Hlutverk Fornleifastofnunar

Fornleifastofnun Íslands er sjálfseignarstofnun og starfar eftir staðfestri skipulagsskrá (Stj.tíð. 1995, B 62-65, nr. 396) samkvæmt lögum um sjóði og stofnanir nr. 19/1988. Skráin var staðfest af hálfu dómsmálaráðuneytisins þann 7. júlí 1995. Hófst þar með formleg starfsemi stofnunarinnar, en hún tók jafnframt yfir margvíslegt rannsóknarstarf sem unnið hafði verið af aðstandendum hennar allt frá árinu 1989.

Tilgangur stofnunarinnar er að efla rannsóknir og útgáfustarfsemi á sviði fornleifafræði og skyldra greina. Sérstök áhersla hefur verið lögð á uppbyggingarstarf, og hafa starfsmenn stofnunarinnar komið víða við, s.s. við endurskoðun þjóðminjalaga og endurskipulag þjóðminjavörslu, þróun og umbætur á aðferðafræði við fornleifaskráningu, uppgröft, umhverfismat og gagnasýslu. Einnig hefur verið lögð áhersla á þátt fornvistfræða við fornleifarannsóknir og fjölpætt samstarf við innlenda og erlenda

aðila. Stofnunin rekur safn rannsóknargagna og upplýsinga um íslenskar fornleifar (Ísleif) og gefur út alþjóðlegt tímarit um íslenskar fornleifar og skyld efni, *Archaeologia islandica*. Stofnunin hefur unnið við margvísleg fræðsluverkefni, veitir námsstyrki og tækifæri til starfsnáms, og á hennar vegum starfar Fornleifaskólinn, sem veitir ungum vísindamönnum þjálfun í vettvangsrannsóknum.

Stjórn

Í stjórn stofnunarinnar sitja: Adolf Friðriksson formaður, Garðar Guðmundsson, Mjöll Snæsdóttir og Orri Vésteinsson. Stjórnin hélt 2 fundi á árinu þar sem rætt var um stöðu stofnunarinnar og framtíð, og lagðir voru fram ársreikningar og þeir samþykktir.

Starfslið

Árið 2002 voru 16 starfsmenn í föstu starfsliði Fornleifastofnunar: Adolf Friðriksson,

Organization and Management

The Role of the Institute

Fornleifastofnun Íslands is an independent charity governed by statutes (Stj.tíð. 1995, B 62-65, nr. 396) in accordance with the Funds and Institutions Act nr. 19/1988. The statutes were confirmed by the Ministry of Justice on 7 July 1995. That year, activities started formally, but the FSI took over various research activities run by the founders of the institute ever since 1989.

The aim of the institute is to increase research and publication in archaeology. Particular emphasis is put on development and improvement of the working environment of archaeologists in Iceland, such as methodological development, survey, excavation, environmental assessment and data management. The FSI has also put emphasis on international cooperation. The FSI runs a large database of archaeological sites in Iceland (ISLEIF) and publishes an international journal (*Archaeologia islandica*). The FSI runs an international fieldschool

every summer.

Board of Directors

On the board of directors are: Adolf Friðriksson (Chairman), Garðar Guðmundsson, Mjöll Snæsdóttir and Orri Vésteinsson. The Board held two meetings in the year, discussing the current position of the Institute and future development. The annual accounts were presented and accepted.

Staff

In 2002 there were 16 permanent members of staff: Adolf Friðriksson, Oscar Aldred, Barbara A Baska, Barbara Guðnadóttir, Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Garðar Guðmundsson, Gavin Lucas, Hildur Gestsdóttir, Howell Roberts, Mjöll Snæsdóttir, Oddgeir Hansson, Orri Vésteinsson, Ólöf Þorsteinsdóttir, Ragnar Edvardsson and Sædís Gunnarsdóttir. There were 5 working full-time, others part-time. In addition the

Oscar Aldred, Barbara A. Baska, Barbara Guðnadóttir, Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Garðar Guðmundsson, Gavin Lucas, Hildur Gestsdóttir, Howell M. Roberts, Mjöll Snæsdóttir, Oddgeir Hansson, Orri Vésteinsson, Ólöf Þorsteinsdóttir, Ragnar Edvardsson og Sædís Gunnarsdóttir. Voru 5 einstaklingar í fullu starfi en aðrir í hluta-störfum. Auk þeirra unnu við forn-leifaskráningu, fornleifauppgröft og önnur verkefni: Andrew Hall, Alexandra Sperr, Ally Becket, Candy Hatherley, Christine Sheard, Colleen Batey, Craig Cessford, Bruno Berson, Gróa Másdóttir, Guðrún Alda Gísladóttir, Guðlaugur Jón Árnason, Guðmundur R. Björnsson, Helgi Bragason, Ingvar Guðjónsson, Jannie A. Ebsen, Jónína Arnarsdóttir, Jón Óskar Jónsson, Karen Milek, Louise Felding, Magnús Á. Sigurgeirsson, Marta Dulinicz, Mary

Alexander, Natascha Mehler, Richard Turnbull, Ruth Maher, Sigríður Þorgeirsdóttir, Timothy Horsley, Uggi Ævarsson og Þóra Pétursdóttir.

Adolf Friðriksson er forstöðumaður stofn-unarinnar. Orri Vésteinsson hefur starfað við stofnunina frá byrjun, en tók við lektorsstöðu í fornleifafræði við Háskóla Íslands á árinu. Hann heldur áfram stjórnunarstörfum við stofnunina og tekur þátt í rannsóknar-verkefnum sem fyrr. Dr. Gavin Lucas tók við starfi aðstoðarforstöðumanns. Oscar Aldred var ráðinn á árinu sem verkefnisstjóri gagna-sviðs. Sem fyrr er Howell Magnús Roberts deildarstjóri uppgraftardeildar, Elín Ósk Hreiðarsdóttir er deildarstjóri forn-leifaskráningar, Ólöf Þorsteinsdóttir er skrif-stofustjóri og Barbara Guðnadóttir er verkefnisstjóri fræðslu- og kynningarmála.

Alls voru 30 launþegar á árinu í 14 stöðugildum.

following worked short-term in surveys, excavation and other projects: Andrew Hall, Alexandra Sperr, Ally Becket, Candy Hatherley, Christine Sheard, Colleen Batey, Craig Cessford, Bruno Berson, Gróa Másdóttir, Guðrún Alda Gísladóttir, Guðlaugur Jón Árnason, Guðmundur R. Björnsson, Helgi Bragason, Ingvar Guðjónsson, Jannie A. Ebsen, Jónína Arnarsdóttir, Jón Óskar Jónsson, Karen Milek, Louise Felding, Magnús Á. Sigurgeirsson, Marta Dulinicz, Mary

Pétursdóttir.

The director of the institute is Adolf Friðriksson. Orri Vésteinsson has worked at the FSI from the beginning, but has now taken a new post of Lecturer in Archaeology at the University of Iceland. He will continue to participate in administration and research at the FSI.

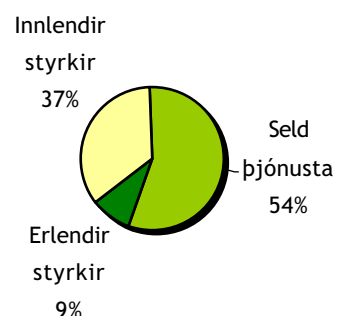
Dr Gavin Lucas was hired as assistant director. Oscar Aldred was hired as data manager. As before Howell Magnús Roberts is head of department of excavation, Elín Ósk Hreiðarsdóttir is head of survey, Ólöf Þorsteinsdóttir is head secretary, and Barbara Guðnadóttir is project manager for public relations and education.

In all there were 30 employees on payroll, in 14 posts.

REKSTRARREIKNINGUR

	2002	2001	Breyting (%)
Tekjur í þús. kr.			
Seld þjónusta	31.178	46.193	-32
Aðrar tekjur	25.938	9.442	278
Heildartekjur	57.116	55.635	3
Gjöld í þús. kr.			
Ársverk	14	14	
Launagjöld	32.194	33.560	-4
Rekstrargjöld	19.818	19.584	1
Fjárfestingar	1.923	3.391	-43
Heildargjöld	53.935	56.535	-4
Afkoma ársins	3.181	-900	

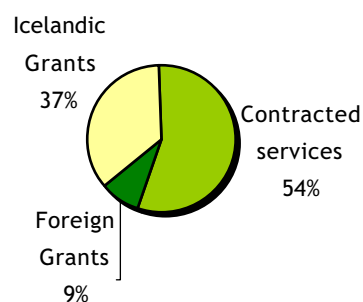
Skipting tekna FSÍ 2002

OPERATING SUMMARY

	2002	2001	Changes (%)
Income in lkr. 1000			
Contracted services	31 178	46 193	-32
Other income	25 938	9 442	278
Total income	57 116	55 635	3
Expenditure in lkr. 1000			
Person-years	14	14	
Staff	32 194	33 560	-4
Operational costs	19 818	19 584	1
Investments	1 923	3 391	-43
Total Expenditure	53 935	56 535	-4
Surplus of income over expenditure	3 181	-900	

The Institute's income 2002

Frá árinu 1993 hefur Fornleifastofnun Íslands unnið að fornleifaskráningu víða um land og unnið jafnt og þétt að því að bæta skráningarkerfið, geymslu og miðlun gagna. Fornleifaskráningu er skipt í svæðis-, aðal- og deiliskráningu.

Svæðisskráning felst í að taka saman gögn, annarsvegar um þekktar fornleifar og hinsvegar um atriði sem geta gefið vísbendingar um staðsetningu og eðli fornleifa. Á þeim grunni er lagt mat á fjölda, dreifingu og eðli menningarminja á viðkomandi svæði, og gerðar tillögur um verndun, nýtingu og frekari athuganir. Heppilegast er að sveitarfélög, héruð eða sýslur sameinist um að láta gera svæðisskráningu enda er það hagkvæmasta leiðin til að fá yfirlit um menningarminjar og afla þeirra heimilda sem nauðsynlegar eru við aðalskráningu eða vettvangsvinnu. Niðurstaða svæðisskráningar er annarsvegar skýrsla með heildarmati á menningarminjum á athugunarsvæðinu og hinsvegar gagna-

grunnur yfir allar þær upplýsingar sem safnað hefur verið og aðalskráning mun síðan byggja á.

Aðalskráning byggist á svæðisskráningu en felst í vettvangsvinnu og miðar fyrst og fremst að því að staðsetja og kortleggja fornleifar. Þá er farið á vettvang, viðtöl tekin við staðkunnuga og gengið á alla minjastaði, þeir skoðaðir og staðsettir á korti. Tóftir eru teiknaðar upp og ljósmyndaðar. Á grunni þeirra upplýsinga er síðan rituð skýrsla þar sem gerð er grein fyrir sögu mannvistar og búskapar á viðkomandi svæði, lýst einkennum menningarminja og gerðar tillögur um verndun og kynningu.

Deiliskráning er nákvæm rannsókn og/eða uppmæling á einstökum minjastöðum á litlu svæði, t.d. þar sem leggja þarf mat á hvort fjarlægja á fornleifar með uppgrefti eða þar sem nýta á minjastaði fyrir útivist. Ólíkt svæðis- og aðalskráningu fornleifa er ekki

Archaeological Site Survey

The Institute started archaeological site surveying in 1993. Since then the Institute has worked towards improving the methods of surveying and the storage and communication of the data.

The Institute approaches site survey in the following three stages that coincide with the three stages of planning work as it is carried out in Iceland: regional, field and intensive surveys.

Regional survey

In a regional survey available documentary evidence on archaeological sites is assembled and analyzed. A regional survey aims to give a description of known archaeological sites and evaluate the number, types and condition of archaeological sites in the area in question.

The outcome of a regional survey is twofold: -a report with a desktop assessment of the archaeological sites in the whole area and suggestions of ways to pro-

tect and promote sites in the area as well as further research.

-a database with all the sites in the area on which the next, field stage of survey can later be built on.

Field survey

A field survey expands on a regional survey by visiting all the sites, and making descriptions and illustrations of them.

Before going into the field the surveyors interview local people in the area in order to gather further information about archaeological sites that are not mentioned in documents. In the field survey all sites are visited and mapped and all the ruins photographed and drawn. A field survey report includes an overview of history of settlement and agriculture in the area as well as a description of the characteristics of the sites in the area. Suggestions are also made about ways to protect and promote sites in the area. The aims of field surveying are the

gert ráð fyrir deiliskráningu á öllum minjastöðum. Deiliskráning er fyrst og fremst gerð þar sem verið er að vinna deiliskipulag.

Markmið deiliskráningar er að fá nákvæma yfirsýn yfir minjar á litlum, afmörkuðum svæðum.

Umhverfismat

Við umhverfismat eru notaðar svipaðar aðferðir og við aðal- og deiliskráningu. Þá er afmarkað svæði rannsakað nákvæmlega á vettvangi og lagt mat á áhrif fyrirhugaðra framkvæmda og gerðar tillögur um mótvægis- aðgerðir.

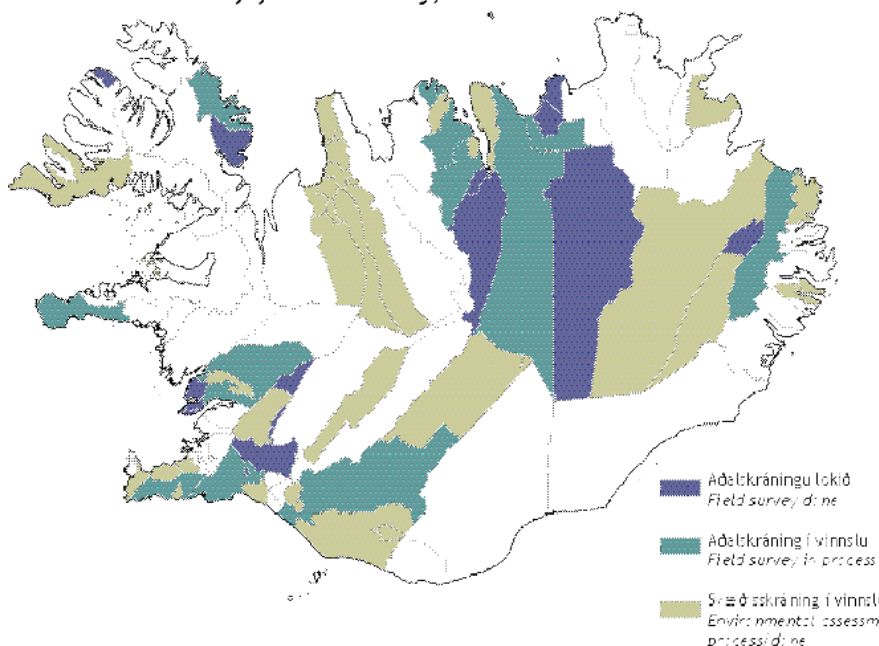
Svæðisskráning 2002

Árið 2002 svæðisskráði Fornleifastofnun Íslands um 3200 fornleifar. Um svæðisskráningu sáu Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Guðrún Alda Gísladóttir, Orri Vésteinsson, Ragnar Edvardsson

og Sædís Gunnarsdóttir. Árið 2002 var svæðisskráning unnin fyrir eftirtalin sveitarfélög:

- Sveitarfélagið Árborg (1526 fornleifar þar af 429 í Sandvíkurhreppi og 1097 í Stokkseyrarhreppi).
- Skeggjastaðahreppur (390 fornleifar).
- Fáskrúðsfjarðarhreppur (487 fornleifar).

Staða skráningar í árslok 2002
Status of field survey, December 2002

same as regional surveys but the results are more focused because they are based on thorough field research.

An intensive survey is a more thorough research project with intensive mapping or even limited excavation. It is only carried out on selected sites when a more detailed analysis is needed to facilitate decisions on land use. Unlike regional- and field surveys intensive survey is not carried out on all sites, only those that might become threatened by changing land use - namely as a condition of planning consent where a planning application has already been made. The aim of intensive survey is primarily to get as complete and precise an overview as possible of all sites in a small, defined area.

Environmental assessment

In addition to the three stages mentioned above The Institute of Archaeology has worked on environmental assessments. In

environmental assessments similar methods as in intensive survey are used. Field- and intensive survey work is carried out in a defined area and assessment is made of the potential influence the proposed development might have on archaeological sites in the specified area.

Regional survey 2002

In 2002 the Institute registered 3200 sites through regional survey in the following areas:

- Árborg, SW-Iceland (1526 sites)
- Skeggjastaðahreppur, NE-Iceland (390 sites)
- Fáskrúðsfjarðarhreppur, E-Iceland (487 sites)
- Árnesheppur, NW-Iceland (c. 815 sites)

This work was carried out by the following

4Árneshreppur (um 815 fornleifar).

Vésteinssonar.

Í árslok 2002 hafði Fornleifastofnun svæðis-skráð alls um 58.000 fornleifar.

Aðalskráning 2002

Árið 2002 var haldið áfram aðalskráningu víðsvegar um land. Alls voru aðalskráðir um 1570 minjastaðir á árinu. Aðalskráningu á stærri svæðum, s.s. heilum hreppum er gjarnan skipt niður á nokkur sumur og verkin því unnin í áföngum. Árið 2002 unnu eftirtaldir við aðalskráningu: Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Oddgeir Hansson, Uggi Ævarsson og Þóra Pétursdóttir undir stjórn Adolfs Friðrikssonar og Orra

Dalvíkurbyggð

Sumarið 2002 var haldið áfram með aðalskráningu í Dalvíkurbyggð í Eyjafirði og þar lokið fjórða skráningaráfanga af fimm. Skráðar voru um 200 fornleifar í utanverðum Svarfaðardal og á Árskógsströnd. Á þessu svæði hafa verið aðalskráðar um 1700 fornleifar og er líklegt að þær verði nálega 2000 þegar skráningu lýkur sumarið 2003. Í ljós komu fjölbreytilegar minjar eins og bæjarleifar, stekkir, sel, kuml og ýmsar minjar um sjósókn auk fjölda fornra garðlaga og tófta eldri býla.

Grindavíkurkaupstaður

Í Grindavík var hafist handa við aðalskráningu og skráðir tveir áfangar af þremur. Þriðji og síðasti áfangi verksins verður unninn sumarið 2003.

Kaupstaðarlandið sjálft var skráð og einnig svæði austan og vestan þéttbýlisins. Samtals voru skráðir um 400 staðir á

Hansson, Uggi Ævarsson and Þóra Pétursdóttir. The field surveys were directed by Adolf Friðriksson and Orri Vésteinsson. The largest field survey projects of the year 2002 took place in following areas:

Dalvíkurbyggð, N Iceland

2002 was the fourth season of field survey in this large district. About 200 sites were surveyed in the summer bringing the total up to 1700 sites for the district. Various sites were surveyed like farmsteads, field boundaries, shielings, sheep-folds, heathen burials and ruins connected with fishing. The last part of the field survey will be carried out in the summer of 2003 and the estimated number of sites is about 2000.

Grindavík, SW Iceland

In the spring and summer the first and second parts of a three-part field survey in Grindavík took place. The third and last part will be carried out in 2003.

About 400 sites were surveyed in the

Hálsdalur, horft til norðvesturs. Fyrir miðri mynd má sjá seltóftir.
Hálsdalur. In the middle of the picture a shieling can be seen.

staff: Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Guðrún Alda Gísladóttir, Orri Vésteinsson, Ragnar Edvardsson and Sædís Gunnarsdóttir. By the end of 2002 the Institute's regional survey has produced information on about 58.000 sites all over Iceland.

Field survey 2002

Field survey for larger areas is often divided into parts and carried out over a few summers. In the summer of 2002 the Institute started three new field survey projects as well as carrying on with two ongoing ones in various places in Iceland. This year 1570 sites were surveyed in the field. The following staff worked on field surveys: Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Oddgeir

vettvangi og var það umtalsverð fjölgun staða frá svæðisskráningu. Sjórinn og útvegurinn setja svip á fornleifar í Grindavík og nágrenni. Snemma varð nokkuð þéttbýlt á svæðinu og voru byggðar fjölmargar hjáleigur og þurrabúðir úr landi stærri jarða.

Árneshreppur

Í júní og júlí var skráður fyrri áfangi af tveimur í Árneshreppi á Ströndum, um 500 staðir. Minjastaðirnir gefa góða mynd af atvinnuháttum svæðisins, sjávarútvegi og landbúnaði, einkum sauðfjárbúskap. Enn er búið á flestum bæjum og því hafa margar minjar þurft að víkja fyrir umbótum í seinni tíð, s.s. túnrækt og nýbyggingum. Byggðin er býsna þétt og eru langflestir minjastaðirnir á undirlendi við ströndina eða í dölum. Búast má við betri varðveislu, jafnvel framúrskarandi, á bæjum norðar í hreppnum sem margir fóru snemma í eyði.

Leirár- og Melasveit

Í Leirár- og Melasveit var haldið áfram með

aðalskráningu sem hófst árið 2001. Þar voru skráðar um 240 fornleifar sumarið 2002 og er skráningu í hreppnum lokið. Á svæðinu hafa samtals verið skráðir 411 minjastaðir. Í Leirár- og Melasveit hefur landi víða verið gjörbreytt vegna framræslu og túnræktar og af þeim sökum eru margir minjastaðir horfnir. Víða er erfitt að átta sig á staðhættum eftir gömlum lýsingum þar sem kennileiti eru horfin, lækir komnir í skurði og holt horfin undir tún. Þá hafa margar minjar skemmst af ágangi sjávar.

Í seinni tíð hefur búskapur lagst af á mörgum bæjum, aðallega í Melasveit og fer því þekking á örnefnum og minjum hratt þverrandi. Af þessum sökum má segja að

*Leifar þurrabúðar, Hrafnshúsa í Grindavík.
Ruins of a fishing cottage, Hrafnshús, Grindavík.*

field. Most of them are by the sea as the hinterland is almost completely covered with lava fields. Good land for agriculture is rare but the area nevertheless became densely populated early on. The reason was mainly accessibility to good fishing grounds. Small farms and buildings used in connection with fishing are what mainly characterize the archaeology of this area.

Árneshreppur, NW Iceland

In Árneshreppur the first phase of a two-phase field-survey project was carried out in June and July. This summer about 500 sites were surveyed. The sites give a clear picture of the livelihood of the area: fishing, and agriculture that mainly relied on sheep. Today most of the farms in the area are still occupied and because of the limited lowland much of the archaeology has been damaged by new buildings and field clearance. Next year the northern part of the district will be surveyed. A large part of that area was abandoned years ago and because of that better,

or even excellent preservation of the sites can be expected.

Leirár- and Melasveit, SW Iceland

A field survey, started in 2001 was finished in Leirár- and Melasveit. About 240 sites were surveyed making a total of 411 sites in the district. In this area the landscape has often changed dramatically with drainage channels and field clearance and because of that many of the archaeological sites have been damaged.

In the last century traditional farming was abandoned on many of the farms in Melasveit and local knowledge of place names and archaeological sites is rapidly diminishing. Because of this, archaeological

fornleifaskráning hafi verið mikið þarfaverk í hreppnum og jafnvel mikilvægari en víða annarsstaðar. Hún ætti að geta orðið grunnur að frekari tilraunum til varðveislu fornleifa og þekkingar á búskaparháttum fyrri tíma.

Reykjahverfi

Í Reykjahverfi í Suður-Þingeyjarsýslu voru skráðir um 230 minjastaðir. Áætlað er að ljúka verki sumarið 2003. Við aðalskráningu fundust fjöldamargar merkar fornleifar, sem margar voru ekki þekktar í heimildum en fundust við vettvangsgöngu eða eftir ábendingar heimildamanna. Víða er að finna miklar og tiltölulega óskemmdar leifar af forn-

um býlum auk mikilla vörslu- og merkjagarða sem liggja um svæðið. Einna forvitnilegustu minjarnar sem fundust í Reykjahreppi sumarið 2002 voru þrjár tóftabyrpingar í móanum suðvestan við bæinn Saltvík. Þar eru signar og fornlegar tóftir, margar hverjar með skálalagi og gætu því hugsanlega verið frá fyrstu tíð byggðar á svæðinu. Skálanna er hvergi getið í ritheimildum en þeir fundust við göngu skrásetjara um svæðið. Fyrirhuguð er frekari rannsókn á skálunum sumarið 2003.

Í árslok 2002 hafði Fornleifastofnun aðalskráð alls um 13.500 fornleifar á vettvangi.

Deiliskráning 2002

Fornleifastofnun Íslands deiliskráði fjölda afmarkaðra svæða árið 2002. Í flestum tilfellum voru þetta litlir reitir þar sem fornleifaskráningar var krafist til að fá deiliskipulag fyrir svæðið samþykkt. Um deiliskráningu sáu Adolf Friðriksson, Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir og Orri Vésteinsson.

Many of the ruins have the shape of a long-house and the conclusion of field examination was that they could well be buildings from the Norse settlement of the area. Further investigation of the ruins is planned 2003.

By the end of 2000 The Institute of Archaeology had surveyed about 13.500 sites in the field.

Intensive survey 2002

The Institute of Archaeology made intensive

field survey is very important for the preservation of sites and knowledge of rapidly vanishing farming methods.

Reykjahverfi, NE Iceland

About 230 sites were surveyed in Reykjahverfi 2002 but the plan is to finish the surveying next year. During the field walking and/or through information from local people many interesting sites were found that were not known from old documents or maps. This included substantial ruins of old farmsteads as well as systems of ancient earthworks. One of the most interesting sites found by field walking was three clusters of ruins not far from the northernmost farm of the area. No information about the ruins can be found in written sources but they appear very old.

*Leifar bæjarhóls á Melum sem að stórum hluta er horfinn í sjó.
Ruins of a farm mound that has largely*

*Tóftir í Norðurfirði, Reykjaneshyrna sést í norðaustri.
Ruins in i Norðurfjörður, Reykjaneshyrna in the northeast.*

Eftirfarandi verkefni voru unnin vegna:

Skipulags íbúðahúabyggðar:

- Í Hveragerði að beiðni bæjarins.
- Á Stokkseyri að beiðni Árborgar.
- Á Selfossi að beiðni Árborgar.
- Á Álftanesi að beiðni Loftorku fyrir hönd Bessastaðahrepps.

Skipulags sumarbústaðabyggðar:

- Í Hvassahrauni að beiðni Styrktarfélags vangefinna.
- Í Hvammshlíð í Skorradal að beiðni Stéttarfélagsins Eflingar.
- Á Reykjum í Ólafsfirði að beiðni Ólafsfjarðarbæjar.
- Í Bjarkalundi í Berufirði að beiðni landeiganda

Annarra skipulagsbreytinga:

- Í Öndverðarnesi í Grímsneshreppi vegna stækkunar Grímsnesveitu að beiðni Grímsness- og Grafningshrepps.
- Á Fjósum í Búðardal vegna áætlaðrar

hesthúabyggðar að beiðni Dalabyggðar.

-Í Húsafelli í Borgarfirði vegna lengingar flugbrautar að beiðni landeiganda.

Umhverfismat 2002

Fornleifastofnun gerði fornleifakönnun vegna mats á umhverfisáhrifum á þremur stöðum. Matið unnu Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Oddgeir Hansson og Uggi Ævarsson, undir stjórn Adolfs Friðrikssonar og Orra Vésteinssonar. Umhverfismat var gert vegna:

- Arnarnesvegur í Kópavogi að beiðni VSÓ ráðgjafar fyrir hönd Vegagerðarinnar.
- Vegabóta á Mývatnsheiði að beiðni Vegagerðarinnar á Akureyri.
- Nýs vegarstæðis um Melrakkaslétu að beiðni Vegagerðarinnar á Akureyri.

surveys of many smaller areas in the year 2002. In most of the cases the reason the work was done, was as part of a planning consent for changing land use in a particular area. Staff working on intensive survey in 2002 were: Adolf Friðriksson, Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir and Orri Vésteinsson.

Intensive survey was done because of

New building estates:

- In Hveragerði, SW Iceland for Hveragerðisbær
- In Stokkseyri, SW Iceland for Árborg
- In Selfoss, SW Iceland for Árborg
- In Álftanes, SW Iceland for Loftorka on behalf of Bessastaðahreppur

Summer houses:

- In Hvassahraun SW Iceland for Styrktarfélag vangefinna
- In Hvammshlíð SW Iceland for Stéttarfélagið Efling

-In Reykir in Ólafsfjörður N Iceland for Ólafsfjarðarbær

-In Bjarkalundur W Iceland for landowner

Other changes in land use

- In Öndverðarnes in Grímsneshreppur SW Iceland for Grímsnes- and Grafningshreppur
- In Fjós in Búðadal W Iceland for Dalabyggð
- Húsafell in Borgarfjörður SW Iceland for landowners

Birna Lárusdóttir teiknar upp rústir Búða við Laxárósa.
Birna Lárusdóttir plans the ruins of Búðir.

Einnig voru aðalskráðir tæplega 90 staðir í Laxár- og Aðaldal í tengslum við verkefnið *Landnám og menningarlandslag* sem hlaut

öndvegisstyrk Rannís 2002-2004 og voru m.a. vandlega mældar upp tóftir og garðlög á býlinu Höfðagerði í landi Núpa í Aðaldal.

Ferðast milli minjastaða á Melrakkaslétta.
Travelling between areas at Melrakkaslétta in the north.

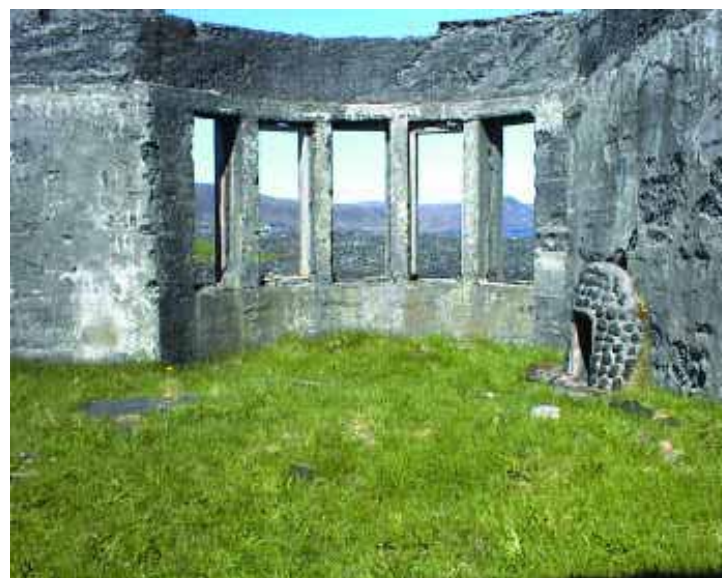
Environmental Assessment 2002

As well as the projects above the Institute of Archaeology worked on three environmental assessment projects. They were carried out by Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Oddgeir Hansson and Uggi Ævarsson, directed by Adolf Friðriksson and Orri Vésteinsson. These environmental assessments were all done because of planned road constructions:

- Arnarnes-road in Kópavogur SW Iceland, for VSÓ ráðgjöf
- Road constructions on the road in Mývatnsheiði NE Iceland for Vegagerðin á Akureyri
- New road in Melrakkaslétta NE Iceland for Vegagerðin á Akureyri

90 sites were surveyed in connection with the project *Landscapes of Settlement* in Laxárdalur and Aðaldalur which got a major research grant from the National Science

Council (Rannís) 2002-2004. In connection to that, farm ruins in Höfðagerði in Aðaldalur were mapped using a GPS station.

Þórshamar í nágrenni Grindavíkur.
Þórshamar near Grindavík.

FORNLEIFAUPPGRÖFTUR Á GÁSUM

Verkefnisstjóri: Howell M. Roberts.

Starfsmenn við uppgröft: Mary Alexander, Guðlaugur Árnason, Alistair Becket, Bruno Bersson, Craig Cessford, Marta Dulinicz, Louise Felding, Oddgeir Hansson og Jón Óskar Jónsson.

Fornleifastofnun Íslands hélt áfram rannsóknum á Gásum í Eyjafirði frá byrjun júlí og fram í miðjan ágúst 2002. Verkið var unnið fyrir Minjasafnið á Akureyri og styrkt af Kristnihátíðarsjóði og ríkissjóði.

Alls unnu tíu manns að uppgreftinum, fornleifafræðingar og nemar frá Íslandi, Bretlandi, Danmörku, Frakklandi og Póllandi. Þar að auki gerðu Flemming Rieck og Jørgen Dencker frá Danska Þjóðminjasafninu (Nationalmuseets Marinarkæologiske Undersøgelser) athugun á hugsanlegum neðan-sjávarfornleifum.

Uppgröfturinn sumarið 2002 var unninn í beinu framhaldi af rannsóknum sem hófust 2001, og beindust að því að grafa upp að

nýju svæði sem Daniel Bruun og Finnur Jónsson höfðu rannsakað 1907. Fjögur af þeim herbergjum sem Daniel Bruun gróf, voru grafinn upp í heild sinni, og einnig svæðið umhverfis þau. Rannsóknirnar leiddu ýmislegt nýtt í ljós, m.a. þónokkuð af gripum og leifar bygginga sem ekki hafði verið vitað um. Athugun á því hvort vænta mætti minja neðan-sjávar gaf ekki góðar vonir.

Áformað er að rannsóknin á Gás-um haldi áfram að minnsta kosti næstu fjögur árin, en nú þegar hafa verið gerðar áhugaverð- ar uppgötvanir. Svo virðist sem ólíkum byggingaraðferðum

*Uppgröftur á Gásum 2002.
Digging at Gásir in 2002.*

Research Work

EXCAVATION AT GÁSIR

Director: Howell M. Roberts.

Field Team: Mary Alexander, Guðlaugur Árnason, Alistair Becket, Bruno Bersson, Craig Cessford, Marta Dulinicz, Louise Felding, Oddgeir Hansson and Jón Óskar Jónsson.

Fornleifastofnun Íslands continued research excavations at Gásir, Eyjafjörður between 1/7/02 and 10/8/02. This work was undertaken on behalf of Minjasafnið á Akureyri, and funded by generous grants from the Kristnihátíðarsjóður and the Ríkissjóður.

A team of ten included professional staff and students from Iceland, the UK, Denmark, France and Poland. Additionally, an evaluation of possible maritime remains was conducted by Flemming Rieck and Jørgen Dencker of the Danish National Museum's Institute of Maritime Archaeology (Nationalmuseets Marinarkæologiske Undersøgelser).

Excavation work in 2002 was a direct con-

tinuation of work commenced in 2001, and focused on the complete re-excavation of certain areas investigated by Daniel Bruun and Finnur Jónsson in 1907. Four of Bruun's "rooms" were fully exposed, and excavation continued within and around these structures, bringing to light many new details, numerous artefacts, and the remains of several structures not previously recognised. Evaluation of possible maritime remains has, however, shown little potential.

This work is only the beginning of a project scheduled to continue for at least the next four years, but some interesting discoveries have already been made.

Building techniques at Gásir appear to be hybrid in nature - the majority of structures appear to be large or very large sunken featured buildings, but some turf walls and reinforcements are also apparent. Many of the clearly visible earthworks at the site are

hafi verið blandað saman á Gásum. Flest mannvirkin eru stór jarðhýsi, en sumsstaðar eru líka veggir og hleðslur úr torfi. Mikið af þeim mannvirkjum sem eru sýnileg á yfirborðinu eru líklega niðurgrafin fremur en hlaðin.

Gryfja fannst sjávarmegin á uppgraftarsvæðinu. Í henni var brennisteinn og sandur og má ætla að brennisteinninn hafi þar verið verkaður fyrir útflutning. Sýni úr gryfjunni eru nú í rannsókn í Háskólanum í Stirling.

Meðal funda sumarið 2002 eru brennisteinn og óunnið flöguberg, til vitnis um inn- og útflutning á Gásum. Einnig fundust leirkerabrot frá Þýskalandi og Englandi, bökunarhellur, brýni, hvalbein og ýmsir járnhlutir.

Fornvistfræðileg sýni voru tekin úr nokkrum lífrænum og vatnsósa lögum sem hafa verið aldursgreind til 14.-15. aldar. Þessi sýni bíða nú rannsóknar.

probably dug down, rather than built up.

Several possible industrial features were discovered at the seaward edge of the site - one of these appeared to contain sulphur/sand residues. A team from the University of Stirling is analysing these deposits.

Finds from this seasons excavation are indicative of both import and export. Numerous pieces of raw mineral sulphur were recovered, along with large unworked pieces of schist thought to be the raw material for the manufacture of whetstones and/or quernstones. The finds assemblage also included fragments of Germanic stoneware, and (possibly) English green-glazed pottery, along with fragments of baking plates, whetstones, whalebone, and numerous iron objects.

Environmental samples were taken from numerous organic-rich and some possibly water-logged deposits. These have excellent potential, but await further analysis.

The available evidence suggests that these remains date from the 14th century, possibly continuing into the 15th.

*Frá fornleifauppgrefti á Gásum.
Excavation at Gásir in 2002.*

ÞINGHALD TIL FORNA

Verkefnisstjórar: Adolf Friðriksson og Sigurður Líndal.

Uppgrftarstjóri: Howell M. Roberts.

Starfsmenn við uppgröft: Adolf Friðriksson, Garðar Guðmundsson, Howell Magnús Roberts, Gróa Másdóttir, Dr. Ian Simpson, Eiríkur Jónsson, Oscar Aldred, Þóra Pétursdóttir, Guðmundur Ragnar Björnsson, Ólöf Þorsteinsdóttir, Tim Horsley, Sigríður Þorgeirsdóttir og Bryndís Róbertsdóttir. Samstarfsaðilar: Þingvallanefnd, Bókmenntafélagið, Þjóðminjasafn og Raunvísindastofnun Háskóla Íslands.

Á árinu 2002 hófst nýtt verkefni, *Þinghald á Íslandi til forna*. Verkefnið felst í rannsóknum á mannvistarleifum á Þingvöllum og vorþingstöðunum fornu.

Árið 1996 hófust viðræður milli Fornleifastofnunar og Þingvallanefndar um samstarf um þingstaðarannsóknir. Næstu ár vann stofnunin nokkrar minni athuganir innan þjóðgarðsins á Þingvöllum fyrir nefndina vegna framkvæmda og skipulags og gerði jafnframt úttekt á fyrri rannsóknum og tillögur að rannsóknaráætlun fyrir staðinn.

Með tilkomu Kristnihátíðarsjóðs var ráðist í fornleifarannsókn á Þingvöllum og á vorþingstöðum.

Þingstaðir eru sá minjahópur sem hvað minnst hefur verið rannsakaður á Íslandi. Á 19. öld leituðu fornfræðingar að leifum þinghalds á söguöld og gerðu uppdrætti af þeim stöðum þar sem einhverjar minjar var að finna. Gildi þessara athugana er einkum fólgið í því að uppdrættirnir sem þá voru teiknaðir sýna staðina eins og þeir voru fyrir rúmum 100 árum. Á þessum tíma hafa minjarnar orðið fyrir verulegu hnjaski af völdum náttúrunnar og fyrir mannanna verk og hafa reyndar sumir minjastaðanna horfið með öllu.

Rannsóknarverkefnið sem nú stendur yfir er kerfisbundin athugun á stærð og innra skipulagi þingstaða, staðsetningu þeirra, og gerð og aldri mannvirkja.

Sumarið 2002 hófst fyrsti áfangi rannsókna á Þingvöllum. Hafin var uppmæling á hluta staðarins, og grafnir prufuskurðir á nokkrum

THE ASSEMBLY SITE PROJECT

Project Managers: Adolf Friðriksson and Sigurður Líndal.

Field Director: Howell M. Roberts.

Field Team: Adolf Friðriksson, Garðar Guðmundsson, Howell Magnús Roberts, Gróa Másdóttir, Dr. Ian Simpson, Eiríkur Jónsson, Oscar Aldred, Þóra Pétursdóttir, Guðmundur Ragnar Björnsson, Ólöf Þorsteinsdóttir, Tim Horsley, Sigríður Þorgeirsdóttir and Bryndís Róbertsdóttir.

Collaborators: Fornleifastofnun, Þingvallanefnd, Bókmenntafélagið, Þjóðminjasafn and Raunvísindastofnun Háskóla Íslands.

In 2002, a new project The Assembly Site

Project, was started. The project's focus of research is on the remains of the assembly site at Þingvellir and at selected spring assembly sites around the country. In 1996, the Institute and the Commission of Þingvellir, started to discuss possible cooperation on assembly research. In subsequent years, the Institute conducted small-scale investigations in the National Park at Thingvellir for the Commission, due to construction work and redevelopment, and made an assessment on earlier investigations and proposed a research

stöðum: við Njálsbúð, á Miðmundatúni, við Biskupshóla og á bakka Öxarár við heimreiðina að Þingvallabæ. Í ljós komu áður óþekkt mannvirki, hugsanlega þingbúðir, á öllum þessum stöðum. Er ljóst að á þingstaðnum eru langtum fleiri forn mannvirki en þau sem mótar fyrir á yfirborði. Einna athyglis-

verðastar eru leifarnar á Biskupshólum fram- an við Þingvallakirkju. Þar er afar stór tóft, sem virðist vera frá upphafi þinghalds á staðnum.

Árangur sumarsins var góður þótt einungis væri um forkönnun að ræða. Í næsta áfanga verður haldið áfram að grafa þrúfuskurði til að kanna búðafjölda og stærð þingstaðarins, og haldið verður áfram rannsókn á Biskupshólum.

Auk rannsókna á Þingvöllum voru meintar þingminjar athugaðar við Músará í Þorskafirði, á Þingeyri og Hvalseyri við Dýrafjörð og við Árnes. Gerðir voru ítar- legir uppdrættir af stöðunum, en í ljós kom að minjar í Þorskafirði og á Hvalseyri eru illa farnar. Í næsta áfanga verður uppmælingu vorþingstaða haldið áfram.

Adolf Friðriksson skoðar fornleifar í Öxará.

Adolf Friðriksson investigates remains in the Öxará river.

plan. With the establishment of the Millenium Fund, it was decided to start the full research programme at Þingvellir and at the district assemblies.

Parliamentary assembly sites have been little investigated in Iceland. In the 19th century, archaeologists searched for assembly remains from the historical period and made plans of the sites where these were to be found. The most important result of these observations were these plans, which show the sites as they looked little more than 100 years ago. In the time since, the ruins have suffered greatly through natural or human agency and some of the sites have even disappeared.

The current research project is a systematic assessment of the size and form of the assembly sites, their location, structure and dating. In the summer of 2002, the first stage of the research took place at Þingvellir. It started with a pilot survey of a part of the area and test trenches in the following places: at the "Njálsbúð", on the Miðmundatún, at "Biskupshólar" and on the riverbank of Öxará

river, close to the Thingvellir farm.

One important discovery was the identification of previously unknown remains, which are possibly 'assembly booths'. It is therefore clear that there are many more remains than are visible on the surface. Most interesting were the ruins at Biskupshólar, in front of the Thingvellir church. Here is a very large ruin that seems to date from the foundation of the assembly.

The summer's results were very good, even though this was only an assessment. The next step will be to lay more test trenches to investigate the number of the booths and the size of the assembly area. The investigation at Biskupshólar will continue.

As well as the investigation at Þingvellir, alleged assembly remains were investigated in the Westfjords, at Músará in Þorskafirður, at Þingeyri and Hvalseyri in Dýrafjörður and at Árnes. Detailed plans were made of these sites, but the remains in Þorskafirður and Hvalseyri were in a very poor condition. In the next stage, a topographic survey of district assemblies will continue.

FORNLEIFAUPPGRÖFTUR Í SKÁLHOLT

Verkefnisstjórar: Gavin Lucas, Mjöll Snæsdóttir og Orri Vésteinsson.

Uppgrftarstjóri: Gavin Lucas.

Starfsmenn við uppgröft: Andrew Hall, Candy Hatherly, Birna Lárusdóttir, Elin Hreiðarsdóttir, Mjöll Snæsdóttir, Oddgeir Hansson, Oscar Aldred, Orri Vésteinsson, Richard Turnbull, Sigríður Þorgeirsdóttir og Uggi Ævarsson.

Nýjar fornleifarannsóknir í Skálholti munu standa yfir í fimm ár. Stefnt er að því að rannsaka að fullu leifar bæjarins eins og hann var á 18. öld, áður en biskupsstóllinn var fluttur þaðan. Á þeim tíma var Skálholt enn höfuðstaður og miðstöð menningar. Verkefnið er styrkt af Kristnihátíðarsjóði og unnið í samstarfi við Skálholtsstað og Þjóðminjasafnið.

Rannsóknin felst fyrst og fremst í fornleifauppgræfti. Einnig eru gerðar rannsóknir á sögu landnýtingar í samstarfi við Ian Simpson í Háskólanum í Stirling í Skotlandi. Lögð hefur verið áhersla á kynningu og fræðslu í tengslum við rannsóknirnar og

hefur Barbara Guðnadóttir stjórnað þeim þætti verkefnisins.

Árið 2002 var byrjað að grafa á því svæði sem skóli og svefnskáli skólapipta stóð. Í ljós komu ótrúlega vel varðveittar minjar herbergja og ganga frá 18. öld. Einn merkasti fundur sumarsins var rennustokkur undir gólfi í skólanum. Hann er einnig frá 18. öld

*Nemendur í vettvangsferð fylgjast með Elinu Hreiðarsdóttur að störfum.
Students on a visit in Skálholt, watch Elin Hreiðarsdóttir at work.*

EXCAVATION AT SKÁLHOLT

Project Managers: Gavin Lucas, Mjöll Snæsdóttir and Orri Vésteinsson.

Field Director: Gavin Lucas.

Field Team: Andrew Hall, Candy Hatherly, Birna Lárusdóttir, Elin Hreiðarsdóttir, Mjöll Snæsdóttir, Oddgeir Hansson, Oscar Aldred, Orri Vésteinsson, Richard Turnbull, Sigríður Þorgeirsdóttir, Uggi Ævarsson.

The new archaeological investigations at Skálholt form a part of a five year project aimed at a full investigation of the 18th century farm as it was prior to its abandonment and at the height of its cultural influence in Iceland. The project is made possible through the support and collaboration of a number of institutions and people including the Millennium Fund (Kristnihátíðarsjóður), The see of Skálholt and the National Museum of Iceland. As well as archaeological excavation, the project includes an historical land use study in collaboration with Ian Simpson of the University of Stirling, Scotland. As part of our commitment to developing pub-

lic awareness of archaeology, an extensive public outreach programme has been initiated and is managed by Barbara Guðnadóttir.

Excavation this year began in the area of the school and dormitory and uncovered an amazingly well preserved complex of rooms and corridors dating to the 18th century. Of particular note was the discovery of an under-floor heating system dating to the same period, the first of its kind known in Iceland. Associated with the rooms was a rich assemblage of finds including imported Chinese porcelain, Dutch tobacco pipes, North European ceramics and glassware and numerous other fine artifacts.

Archaeological work has only just commenced at Skálholt but the first results are extremely promising. The potential of the current excavations for understanding the later history of Skálholt, its condition just prior to its abandonment as an Episcopal see, and the process of this abandonment and transformation to an ordinary farm is

*Rannsóknarsvæðið suður af Skálholtskirkju.
The site south of the Skálholt church.*

og er líklegt að hann hafi verið hluti af einhverskonar miðstöðvarhitun. Ekki er vitað til að slíkt hafi áður fundist á Íslandi. Í þeim vistarverum sem upp voru grafnar kom mikið af munum í ljós, m.a. kínverskt postulín, tóbakspípur frá Hollandi, brot úr leirilátum frá Norður-Evrópu, brot úr ýmsum glerilátum

og fjölmargir aðrir munir.

Fornleifarannsóknir í Skálholti eru nýhafnar, en fyrstu niðurstöður lofa góðu. Rannsókn sú er nú er hafin mun auka til muna skilning okkar á sögu biskupssetursins, einkum síðustu aldirnar, aðstæðum um það leyti sem biskupssetur leggst af í Skálholti, hvernig þau umskipti urðu í reynd og hvernig biskupssetrið varð að venjulegu sveitabýli. Rannsóknin mun gefa nýja sýn á íslenska efnismenningu á síðari öldum, ekki hvað síst lífshætti efri stétta á tímum þegar gagngerar breytingar verða í menningarlífi landsmanna. Á næstu árum verður grafið dýpra í fortíðina og má eiga von nýrra uppgötvana um eldri sögu Skálholts, staðarins sem var helsta miðstöð í þjóðlífi og menningu Íslands um aldir.

tremendous. More generally, the project can provide new and critical insights into the role of material culture in post-medieval Iceland, particularly of elite culture at a time of major transition in the cultural life of the country. Finally, as future seasons of work dig deeper into the past, new discoveries about the earlier history of this site will be sure to come to light and yet further information will be added to this place of national, cultural importance.

*Göngin grafin fram.
Excavation of the passage.*

FORNLEIFAUPPGRÖFTUR Á HOFSTÖÐUM

Verkefnisstjórar: Adolf Friðriksson, Orri Vésteinsson og Gavin Lucas

Uppgrftarstjóri: Gavin Lucas

Starfsfólk við uppgröft: Oscar Aldred, Ragnar Edvardsson, Adolf Friðriksson, Garðar Guðmundson, Gavin Lucas, Karen Milek, Mjöll Snæsdóttir, Orri Vésteinsson, Tom McGovern, Sophia Perdikaris, Christian Keller, Colleen Batey, Przemysław Urbanczyk, Andy Dugmore, Anthony Newton, Ian Simpson, Amanda Thomson og Timothy Horsley.

Á Hofstöðum í Mývatnssveit eru einhverjar viðamestu minjar frá víkingaöld sem þekktar eru á Íslandi. Fyrst var grafið þar árið 1908, skáli sem var talinn vera hof. Árið 1991 hóf Fornleifastofnun Íslands rannsóknir á staðnum og var markmiðið að nýta nýjustu rannsóknaraðferðir til að auka skilning á eðli minjanna. Þar með talið eru fornvistfræðilegar rannsóknir á jarðvegi og gróðri í samvinnu við háskólana í Stirling og Edinborg. Sumarið 2002 var níunda sumarið sem grafið var á Hofstöðum, og var uppgrefti á skálanum og viðbyggingum hans lokið.

Verkefnið er styrkt af Rannís, NSF verkefninu *Landscapes of Settlement*, NOS-H verkefninu *Vestnordisk byggeskik i vikingtid og middelalder* og National Geographic Society. Eins og áður hafa Hofstaðabændur, Ásmundur og Guðmundur Jónssynir stutt verkefnið á margan hátt. Uppgröfturinn var liður í starfsemi

*Uppgröftur skála frá víkingaöld.
Excavation of the longhouse at Hofstaðir.*

EXCAVATION AT HOFSTAÐIR

Project Managers: Adolf Friðriksson, Orri Vésteinsson and Gavin Lucas.

Field Director: Gavin Lucas.

Field Team: Oscar Aldred, Ragnar Edvardsson, Adolf Friðriksson, Garðar Guðmundson, Gavin Lucas, Karen Milek, Mjöll Snæsdóttir, Orri Vésteinsson, Tom McGovern, Sophia Perdikaris, Christian Keller, Colleen Batey, Przemysław Urbanczyk, Andy Dugmore, Anthony Newton, Ian Simpson, Amanda Thomson and Timothy Horsley.

Hofstaðir in Mývatnssveit is one of the largest Viking settlements known in the country; originally excavated in 1908 and considered to be the type site of a pagan temple, this project was established in 1991 to re-investigate the nature of the site using the most up to date archaeological methods available. This includes detailed environmental research on soils, vegetation and the ecology which this project is able to do through collaboration with Universities in Edinburgh and Stirling. This year was the eighth consecutive season of excavations

and saw work on the Viking skáli and its associated structures concluded. The project was funded by grants from the Icelandic Research Council (Rannís), the NSF project *Landscapes of Settlement*, the NOS-H project *Vestnordisk byggeskik i vikingtid og middelalder* and the National Geographic Society. As always, the landowners of Hofstaðir, Ásmundur Jónsson and Guðmundur Jónsson, were generous in their support of the project, allowing access to facilities in the farm house and giving assistance in a variety of ways. The excavations were run in conjunction with the Field School and with the invaluable support of NABO.

Excavation this year focused on studying the features associated with the construction of the skáli since last year saw the removal of most of the floor layers. In addition, work on the outside of the building looked at the episodes of accumulation during the use and abandonment of the skáli. Finally a structure on the northern end was

fornleifaskólans og naut aðstoðar NABO.

Skálagólfíð hafði að mestu verið grafið upp 2001 og því var áhersla lögð á að skoða uppbyggingu skálans. Einnig var grafið utan við hann til að athuga upphleðslu jarðvegs á meðan skálinn var í notkun og eftir að hann var yfirgefinn. Lokið var rannsókn á viðbyggingu við norðurenda skálans. Hún hafði

verið töluvert sködduð af húsi með stæðilegum steinhleðslum sem hafði verið byggt ofan á hana á miðöldum. Allur skálinn og afmarkað svæði í kringum hann hefur nú verið rannsakað og í ljós hafa komið sjö mannvirki utan veggja skálans. Þó er alls ekki víst að allar byggingar frá víkingaöld á þessum stað séu fundnar. Önnur mannvirki gætu verið utan við rannsóknarsvæðið, einkum suðvestan við það. Þar benda jarðsjármælingar til að enn eitt jarðhús gæti verið. Einnig gætu aðrar byggingar leynst lengra frá rannsóknarsvæðinu, t.d. undir bæjarhólnum. Hinsvegar hafa öll mannvirki innan rannsóknarsvæðisins verið könnuð að fullu. Haldið var áfram að grafa upp rúst kirkju eða bænhúss frá miðöldum en ekki var grafið í kirkjugarðinum að þessu sinni.

Séð yfir skálann við lok uppgrافتar á Hofstöðum 2002.
Overview of the site at the end of the excavation in 2002.

also fully investigated, but a later medieval stone building on top of it had damaged most of the interior of this structure. The whole skáli and a variously extended, continuous perimeter around it have now been completely excavated, revealing seven associated structures in total. It is by no means certain that all Viking period archaeology has been found on the site however - other structures may lie just beyond our limits of excavation, particularly on the southeastern side where a geophysical anomaly may have located another sunken floored structure/pithouse. Moreover remains further afield may also still be present, not least under the later farm mound. Nevertheless, within the limits of the projected excavation strategy and exposed area, the known archaeology has all been successfully completed. Work on the medieval chapel and cemetery continued at a much reduced level this year, focussing on completing the chapel structure with no burials excavated this season.

Ragnar Edvardsson í skálanum á Hofstöðum.
Ragnar Edvardsson digging in the longhouse at Hofstaðir.

FORNLEIFAUPPGRÖFTUR Á SVEIGAKOTI

Verkefnisstjóri: Orri Vésteinsson.

Uppgrftarstjórar: Karen Milek, Przemyslaw Urbanczyk.

Starfsmenn uppgraftar: Guðrún Alda Gísladóttir, Jeppe Brun Skovby, Karen Milek, Magda Natumeina, Mette Svinding, Przemyslaw Urbanczyk og Robert Zukowski.

Samstarfsaðilar: Hunter College (CUNY), NABO, Polish Academy of Sciences (Institute of Archaeology and Ethnography), Háskólinn í Edinborg og Háskólinn í Stirling.

Á Sveigakoti í Mývatnssveit er bærjarstæði frá víkingaöld. Það er í suðurjaðri byggðarinnar, 286 m yfir sjávarmáli. Sveigakot var smábýli, andstætt stórbýlinu Hofstöðum sem er um 12 km norðvestan við það. Bærjarstæðið fannst við fornleifaskráningu sumarið 1998, þar sem öskuhaugur og mannvirkja-leifar sáust á yfirborði. Uppgröftur hófst sumarið 1999, og kom þá í ljós öskuhaugur á milli gjóskulags sem nefnt hefur verið landnámslagið (AD 871±2) og gjóskulags úr Veiðivötnum (um AD 950). Í öskuhaugnum

var mikið af vel varðveittum dýrabeinum og einnig talsvert af gripum. Þessi öskuhaugur er því elstu mannvistarleifar sem vitað er um í Mývatnssveit. Forkönnunin leiddi til umfangsmeiri rannsókna á Sveigakoti sem byrjuðu árið 2000, og er áætlað að þeim ljúki 2003. Uppgrefti á öskuhaugnum lauk sumarið 2001. Á meðal gripa sem fundust í haugnum og annarsstaðar á bærjarstæðinu

*Uppgröftur á Sveigakoti 2002.
Excavation at Sveigakoti in 2002.*

EXCAVATION AT SVEIGAKOT

Project Manager: Orri Vésteinsson.

Field Directors: Karen Milek, Przemyslaw Urbanczyk.

Field Team: Guðrún Alda Gísladóttir, Jeppe Brun Skovby, Karen Milek, Magda Natumeina, Mette Svinding, Przemyslaw Urbanczyk and Robert Zukowski.

Collaborators: Hunter College (CUNY), NABO, Polish Academy of Sciences (Institute of Archaeology and Ethnography), Univ. of Edinburgh and Univ. of Stirling.

Sveigakot in Mývatnssveit is a Viking to high medieval settlement, situated in a desert on the southern margins of Mývatnssveit at 286 metres above sea level. It represents a small, high-altitude marginal settlement, a great contrast to the high status site of Hofstaðir only 12 km to the northwest. Following a field survey in 1998, when an eroding midden and a structure were identified, excavation began in 1999, revealing a midden deposit rich in objects and well preserved animal bone sandwiched between tephra layers now identified as the landnám

tephra of 871±2 AD and a Veiðivötn tephra of c. 950 AD. This midden is therefore the earliest trace of human habitation so far known in Mývatnssveit. The identification of the c. 950 AD tephra came as a surprise and has profoundly changed the understanding of the sequence of events in settlement period Mývatnssveit. The successful midden investigations of 1999 led to a large scale excavation at Sveigakot which began in 2000 and is due to be completed in 2003. Excavation of the midden was completed in 2001 and this as well as the deposits associated with the structures have turned up a relatively large number of well preserved artifacts. Among these is a high number of bone pins, some of which were broken during manufacture, suggesting a cottage industry at this site in the Viking age. The animal bone assemblage suggests that Sveigakot started off as a healthy farm on a par with Hofstaðir - with a high proportion of cattle and pigs versus sheep, and a large catchment area stretch-

eru allmargar beinnálar, sem sumar hafa brotnað áður en lokið var við að búa þær til og bendir það til hemilisiðnaðar í Sveigakoti á víkingaöld. Rannsókn á dýrabeinum sýna að í upphafi hafi búskapur í Sveigakoti verið sambærilegur við Hofstaði. Til að byrja með var hátt hlutfall af nautgripum og svínum á móti sauðfé og bein úr sjávarfiskum sýna að Sveigakot hefur haft tengsl við sjávarsíðuna, um 60 km í norðri. Hins vegar bendir allt til þess að eftir aldarlanga búsetu á jörðinni, eða um það leyti sem Hofstaðir voru að byggjast, hafi farið að halla undir fæti, sem leiddi til þess að jörðin lagðist í eyði seint á 12. öld. Sú spurning vaknar hvort kenna megi ofbeit og skógarhöggi um eyðingu byggðarinnar eða hvort þjóðfélagslegar eða pólitískar aðstæður hafi haft þar áhrif.

Uppgröfturinn á Sveigakoti er hluti af verkefninu Landnám og menningarlandslag (LML) og Fornleifaskólanum sem rekinn er með aðstoð NABO. Fornvistfræðirannsóknir á vegum Háskólanna í Edinborg og Stirling hafa einnig verið unnar á svæðinu.

Rannsóknin er styrkt af Rannís, bæði sérstyrkur fyrir verkefnið, og sem hluti af LML verkefninu, og einnig af þeim stofnunum sem taka þátt í verkefninu.

Grafið var á tveimur svæðum sumarið 2002, í litlum skála á norðurenda bæjarstæðisins og í jarðhúsi á suðurenda þess. Elsta mannvirkið sem grafið hefur verið upp er skálinn, sem var byggður á seinni hluta 10. aldar. Hann er óvenjulítill, en annars með hefðubundnu víkingaaldralagi, eldstæði í miðju og bogadregnum veggjum og bekkjum meðfram þeim. Eftir að þessi skáli var tekinn niður seint á 11. öld eða snemma á þeirri 12. virðist staðurinn hafa verið í eyði um skamma hríð en síðan var byggður annar og mjórri skáli í tóft hins eldri. Sá yngri er með beinum veggjum og búi aftanvið og hugsanlegu fjósi við annan endann. Þetta yngra mannvirki var trúlega notað í mjög stuttan tíma, þar sem Sveigakot virðist hafa lagst í eyði undir lok 12. aldar.

Lokið var við uppgröft á litlu jarðhúsi í suðurenda bæjarstæðisins. Öskuhaugur fyllti

ing all the way to the seaboard 60 kms to the north - but that after a century or so the fortune of the Sveigakot farmers began to decline, at the same time as Hofstaðir was consolidating, leading to the eventual abandonment of the site before the end of the 12th century. The question this raises is to what extent this decline was due to human induced negative impact on the environment and to what extent social and political factors contributed to the development.

The Sveigakot excavations form a part of the Landscapes of Settlement project and are run in conjunction with the Field School and with the invaluable support of NABO. The excavations have been augmented by environmental research, carried out by the Universities of Edinburgh and Stirling. The project is funded by a separate grant from the Icelandic Research Council (Rannís), but also benefits from the Rannís/NSF funded Landscapes of Settlement project as well as the contributions of the participating institutions.

Excavation this year focused on two main areas: a small long house on the northern end of the site and sunken featured buildings on the southern end.

The long house is the earlier of two buildings at this site, built in the late 10th century. It is an unusually small but nevertheless a classical Viking age long house, with a central fire place and bow shaped walls with raised benches along the walls either side of a central aisle. After a period of abandonment in the late 11th/early 12th century this building was replaced by a much narrower long house, with straight walls, with an added storage room and a possible byre at one end. This latter complex was probably only in use for a short time and the site is believed to have been abandoned before the end of the 12th century.

On the southern edge of the site the excavation of a small pit-house was completed. This had been infilled with midden material after its abandonment, and therefore does not belong to the latest phase of activity on

húsið eftir að hætt var að nota það, og því tilheyrir það greinilega ekki síðasta bygginga-
stigi staðarins. Notkun jarðhússins hefur
verið tímasett til árána í kringum 1000.
Eldstæði var í jarðhúsinu og bekkir meðfram
veggjum, sem þýddi að mjög lítið gólfpláss
var í því, og hefur það líklegast verið vinnu-
stofa og hugsanlega hóbýli fyrir einn eða tvo
menn. Jarðhúsið hafði verið grafið ofan í
eldri, óreglulegan niðurgröft, sem virðist
hafa verið einhverskonar geymsla.

Könnunarholur sem grafnar hafa verið á
svæðinu benda til þess að fleiri mannvirki
séu á milli þeirra sem þegar hafa verið
grafin, og verða þau rannsökuð sumarið
2003. Vonast er til að þar finnist elstu
mannvirkin á svæðinu, frá því seint á 9.
öld og snemma á þeirri 10.

the site. A putative date for the pit-
house is late 10th/early 11th century.
This pit-house had a raised fire place and
benches along the sides, leaving very lit-
tle free floor space and is interpreted as
a workshop and possible living quarters
for 1 or 2 people. The pit-house partly
overlay an earlier sunken feature, irregular-
ly shaped, which seems to have served as
storage space.

Test pits have revealed structural remains
between the two main areas of investigation
and these remains will be investigated in
2003. It is hoped that these will include
structures from the earliest phase of occu-
pation of the site, from the late 9th/early
10th centuries.

*Bæjarstæði frá landnámsöld á Sveigakoti.
The Viking settlement at Sveigakot.*

LANDNÁM OG MENNINGARLANDSLAG

Verkefnisstjórar: Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson.

Stjórnendur: Adolf Friðriksson, Andrew Dugmore, Christian Keller, Garðar Guðmundsson, Ian Simpson, Orri Vésteinsson og Thomas H. McGovern.

Starfslið: Alix Sperr, Amanda Thomson, Andrew Casely, Anthony Newton, Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Ian Lawson, Jennifer Braun, Jón Óskar Jónsson, Magnús Á. Sigurgeirsson, Marianna Betti, Matthew Brown, Paul Adderley, Ragnar Edvardsson, Sigríður Þorgeirsdóttir, Sophia Perdikaris og Yekaterina Krivogorskaya.

Samstarfsaðilar: Hunter College (CUNY), NABO, Rannsóknarstöðun á Mývatni, Háskólinn í Oslo, Háskólinn í Edinborg og Háskólinn í Stirling.

Landnám og menningarlandslag er yfirskrift verkefnis sem uppgreftirnir á Hofstöðum og Sveigakoti, sem lýst er sérstaklega, eru hluti af. Verkefnið þróaðist upphaflega út frá rannsóknunum á Hofstöðum, en það hefur verið markmið þeirra frá því 1996 að kanna framvindu landnáms og rannsaka áhrif manna á umhverfi sitt og umhverfis á mannlíf á þeim tíma þegar íslenskt samfélag

var að mótað. Það varð fljótt ljóst að mikil þörf var á að setja rannsóknina í samhengi með því að rannsaka héraðið sem heild. Árið 1996 var hafin fornleifaskráning í Mývatnssveit (henni lauk 1999 og voru þá á skrá 1250 minjastaðir). Eftir það var unnin svæðiskráning í allri Suður-Þingeyjarsýslu (1996, 2000-2001) og sömuleiðis aðalskráning á Tjörnesi (1999). Ítarlegur gagnagrunnur með yfir 8800 minjastöðum liggur til grundvallar skipulegri vinnu við að endurgera menningarlandslagið í héraðinu á víkingaöld. Fyrsti áfanginn í ítarlegri rannsókn annarra minjastaða en Hofstaða var 1999 þegar uppgröftur hófst í Sveigakoti. Sá uppgröftur skilaði miklum fróðleik - og var ekki síst augljós hagur í að hafa gögn til samanburðar við niðurstöður frá Hofstöðum. Í framhaldi þar af voru gerðir könnunarskurðir í sorphauga í Selhaga og á Hrísheimum í Mývatnssveit árið 2001. Sama ár var gerð athugun á þingstað í Skuldaþingsey og grafinn þar könnunar-

LANDSCAPES OF SETTLEMENT

Project Managers: Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson.

Directors: Adolf Friðriksson, Andrew Dugmore, Christian Keller, Garðar Guðmundsson, Ian Simpson, Orri Vésteinsson, Thomas H. McGovern.

Field Team: Alix Sperr, Amanda Thomson, Andrew Casely, Anthony Newton, Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Ian Lawson, Jennifer Braun, Jón Óskar Jónsson, Magnús Á. Sigurgeirsson, Marianna Betti, Matthew Brown, Paul Adderley, Ragnar Edvardsson, Sigríður Þorgeirsdóttir, Sophia Perdikaris and Yekaterina Krivogorskaya.

Collaborators: Hunter College (CUNY), NABO, Mývatn Research Station, Oslo Universitet, Univ. of Edinburgh and Univ. of Stirling.

"Landscapes of Settlement" is the name of the overall project which includes the excavations at Hofstaðir and Sveigakot, reported separately. The project was originally an extension of the Hofstaðir excavations, which from 1996, have had as their aim to investigate the settlement process and the interaction between people and their environment during the formative period of

Icelandic society. The need for a regional approach soon became apparent and in 1996 a survey of archaeological sites in Mývatnssveit was started (completed in 1999 with 1250 sites on file), followed by source surveys for the whole of Suður-Þingeyjarsýsla (1996, 2000-2001) and field survey in the coastal area of Tjörnes (1999). The extensive database with more than 8800 sites has become the basis for a systematic reconstruction of the cultural landscape of the region in the Viking age. The first step taken towards more in-depth analysis of other sites than Hofstaðir was taken in 1999 when large scale excavations were opened at Sveigakot, and the success of these - not least the eye-opening effect of having comparative data - led to further trenching of midden deposits at Selhagi and Hrísheimar, both in Mývatnssveit, in 2001. That year an assembly site was identified and trenched in Skuldaþingsey and the initial analysis of an extensive system of earthworks in the region

skurður og lokið við fyrstu úttekt á viðamiklu kerfi hlaðinna garða á svæðinu. Árið 2002 var gerð athugun á bæjarrústum Hrísheima, sex aðrir minjastaðir voru kortlagðir og grafnir þar könnunarskurðir og minjar skráðar í Laxárdal norðan Hofstaða og í Reykjahverfi.

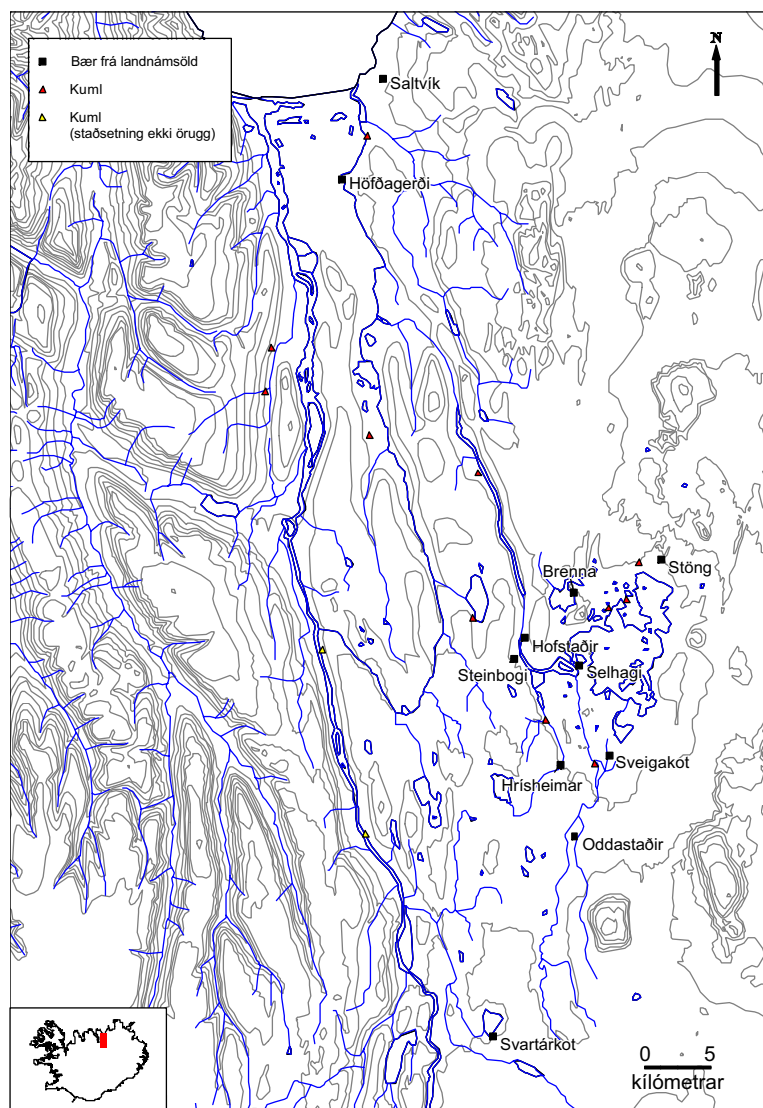
Bandaríski vísindasjóðurinn (NSF, National Science Foundation, Rannsóknarráð Íslands (Rannís) og National Geographic Society hafa styrkt verkefnið "Landnám og menningarlandslag". Einnig nýtur verkefnið góðs af framlögum þeirra stofnana sem taka þátt í því og ómetanlegum stuðningi samtakanna NABO. Verk unnin fyrir Húsavíkurborg og Vegagerðina hafa líka komið að notum í verkefninu.

Bæjarstæði á smábýlinu Steinboga var kannað með viðamiklum könnunarskurðum 2002. Þar reyndist vera lítill bæjarhóll og sorphaugur frá því fyrir 1300. Vegna vegagerðar voru tvö útihús á bænum, fjárhús og heygardur, grafin upp. Bæði húsin voru einnig frá því fyrir 1300. Greinileg merki voru um

mannvist á staðnum frá 1158.

Í Brennu við Sandvatn, sem verið hefur öllu stærra býli, sýndu könnunarskurðir í túngörðum að bærinn var í byggð fyrir og á 12. öld, en yfirgefinn fyrir 1300.

Á Oddastaðum, sem eru sunnar og lengra inni í landi en Sveigakot, en betur varðveittar rústir, sýndu könnunarskurðir að bærinn hefur verið í notkun á svipuðum

was completed. In 2002 this was followed up by further assesment work at Hrísheimar, the mapping and trenching of six other sites, field survey in Laxárdalur north of Hofstaðir and in Reykjahverfi by the coast.

The Landscapes of Settlement project is funded by NSF, the Icelandic Research Council (Rannís) and the National Geographic Society, and benefits from the contributions of the participating institutions and the invaluable support of NABO. Contract work for the Local council in Húsavík and the Public Roads Administration has also contributed to the aims of the project.

In 2002 the small farm site of Steinbogi was heavily trenched, revealing a small farm mound with adjacent midden dating to before 1300. Because of impending road work two ancillary structures, a sheep house and a hay enclosure were excavated, also dating to before 1300. Human occupation at this site was clearly well established in 1158.

At the larger farm site of Brenna, trenching through field boundaries showed that the site was occupied before and during the 12th century, but abandoned before 1300.

At Oddastaðir, inland from Sveigakot but better preserved, trenching showed a similar date range, i.e. Viking age to high medieval occupation, but also a short-lived occupation in early modern times.

At Stöng a large hall-like structure with a central fire place was trenched. The building was long abandoned by 1477, but a clos-

tíma, frá því á víkingaöld fram á miðaldir. Sá bær hefur einnig verið í byggð um skamman tíma á síðari öldum.

Á Stöng, í landi Reykjahlíðar, var tekinn könnunarskurður í stóra byggingu sem líkist skála og er eldstæði í húsinu miðju. Hús þetta hafði verið yfirgefið löngu fyrir 1477, en ekki var unnt að tímasetja það nánar.

Í Víðikeri sem er þar skammt frá, og er líklega sel fremur en venjulegt býli, er tún-garðurinn undir gjóskulaginu frá 1158.

Staðirnir sem hér eru nefndir eru allir í Mývatnssveit, en Höfðagerði er í Aðaldal skammt frá sjó. Á þeim stað voru skráðar og kortlagðar margar rústir og garðlög, og hefur

þar greinilega verið búið af töluverðum myndarskap á miðöldum.

Staðsettir voru ruslahaugar með vel varðveittum dýrabeinum á Steinboga, Brennu, Oddastöðum og Höfðagerði og tekin sýni úr þeim.

Við skráningarvinnu fundust tveir minja-staðir, sem ókunnugt var um áður, og hafa ekkert heiti. Annar er nálægt bænum Saltvík, en hinn nærri Svartárkoti, nærri 75 km frá sjó. Þessir staðir bíða frekari rann-sóknar.

Árið 2003 er fyrirhugaður uppgröftur á Hrísheimum og Höfðagerði og einnig verða gerðar úttektir á minjunum við Saltvík og Svartárkot og haldið áfram að aðalskrá Laxárdal og Reykjahverfi.

*Tom McGovern og Christian Keller á Oddastöðum.
Tom McGovern and Christian Keller at Oddastaðir, NE Iceland.*

er dating was not possible.

At nearby Víðiker, probably a sheiling or out-station, rather than a proper farm, the field boundary is under the 1158 tephra.

The above-mentioned sites are all in Mývatnssveit, but Höfðagerði is down on the valley floor a short distance from the coast. Here a large number of structures and earth-works were recorded, revealing a substantial medieval occupation.

Middens with well preserved animal bone were located and sampled in Steinbogi, Brenna, Oddastaðir and Höfðagerði.

Reconnaissance work identified two fur-

ther sites, neither of which have a formal name, one on the coast near the farm Saltvík, and another by Svartárkot, nearly 75 km inland, which await further study.

In 2003 large scale operations are planned for Hrísheimar and Höfðagerði and assessment work at the sites by Saltvík and Svartárkot as well as continued field survey in Laxárdalur and Reykjahverfi.

FORNLEIFAUPPGRÖFTUR Í REYKHOLTI

Stjórnendur: Guðrún Sveinbjarnardóttir og Orri Vésteinsson.

Starfsmenn við uppgröft: Angelos Parigoris, Anthony M. Joyce, Berangere Martin, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Guðmundur J. Óskarsson, Guðrún Sveinbjarnardóttir, Orri Vésteinsson og Oscar Aldred.

Samstarfsaðilar: Snorrastofa, Þjóðminjasafn Íslands.

Reykholt í Borgarfirði varð á 12. öld ein helsta valdamiðstöð á suðvestanverðu Íslandi og semma á 13. öld varð staðurinn höfuðsetur fræðimannsins og stjórnmalamannsins Snorra Sturlusonar. Á síðari hluta miðalda og fram á síðari aldir var Reykholt mikilvæg kirkjumiðstöð.

Þjóðminjasafn Íslands hefur í mörg ár staðið fyrir umfangsmiklum fornleifarannsóknnum í Reykholti, undir stjórn dr. Guðrúnar Sveinbjarnardóttur. Þessar rannsóknir hafa einkum beinst að bæjarhólnum, þar sem eru byggingarleifar frá síðari hluta víkingaaldar og fram á öndverða 19. öld. Meðal þeirra minja eru undirgöng að Snorralaug, sem er grjóthlaðin baðlaug talin

frá miðöldum. Markmið þessa verkefnis taka einnig til rannsóknar á kirkjurúst sem er inni í núverandi kirkjugarði, miðja vegu milli þeirrar kirkju sem nú stendur og bæjar-rústanna.

Gerðar voru viðnámsmælingar á kirkjustæðinu og vann Timothy Horsley það verk sem hluta af doktorsverkefni sínu við Bradfordháskóla í Bretlandi. Rannsóknin skilaði góðum árangri, og var í framhaldi af henni gerð áætlun um samstarf Þjóðminjasafns og Fornleifastofnunar um uppgröft kirkjunnar í Reykholti. Vonast er til þess að sá uppgröftur muni koma að gagni við skilning á uppruna Reykholts sem pólitískrar og kirkjulegrar miðstöðvar, og varpa ljósi á þróun íslenskra sóknarkirkna á 11. og 12. öld. Þónokkrar litlar kirkjubyggingar frá mótunarskeiði íslensku kirkjunnar hafa verið grafnar upp, en fram að þessu hafa engar stórar kirkjur á mikilvægum kirkjustöðum verið rannsakaðar. Vonast er til að uppgröftur Reykholtskirkju geti fyllt það skarð.

EXCAVATION AT REYKHOLT

Directors: Guðrún Sveinbjarnardóttir and Orri Vésteinsson.

Field Team: Angelos Parigoris, Anthony M. Joyce, Berangere Martin, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Guðmundur J. Óskarsson, Guðrún Sveinbjarnardóttir, Orri Vésteinsson and Oscar Aldred.

Collaborators: Snorrastofa and Þjóðminjasafn Íslands.

Reykholt in Borgarfjörður, SW-Iceland, emerged in the 12th century as one of the major power centres in SW Iceland and in the early 13th century it became the stronghold of the politician and scholar Snorri Sturluson. During the late middle ages and in early modern times Reykholt was an important ecclesiastical centre.

At Reykholt the National Museum of Iceland has for several years carried out major excavations, directed by Dr. Guðrún Sveinbjarnardóttir. The focus of these investigations has been the farm mound with building remains from the late Viking age to the early 19th century, including an under-

ground passage from the domestic buildings to the famous Snorralaug, a stone laid basin for bathing believed to date back to medieval times. The aims of this project have included an investigation of the church-ruin, located within the present graveyard, midway between the present church and the farmhouse ruins.

Following successful geophysical prospection of the church site, carried out by Timothy Horsley as a part of his postgraduate studies at the University of Bradford, collaboration was established between the National Museum and the Institute of Archaeology with the aim to jointly excavate the church at Reykholt. It is hoped that excavation of the church will help to understand the origins of Reykholt as a political and ecclesiastical centre and will throw light on the development of parish churches in 11th and 12th century Iceland. While a number of chapels from the formative period of the Icelandic Church have been exca-

Sumarið 2002 var gerð undirbúningsrannsókn á kirkjustæðinu í Reykholti, og styrkti Kristnihátíðarsjóður það verk. Tekið var ofan af suðausturfjórðungi kirkjunnar og komið niður á steinundirstöður frá tveimur síðustu byggingarskeiðum hennar, frá kirkjum sem byggðar voru 1778 og 1835. Undir þessum hleðslum má sjá að minnsta kosti tvö eldri byggingarskeið. Margar grafir komu í ljós, og var í einni þeirra vel varðveitt kista með blýplötu með nafni prófasts frá 18. öld. Varðveisla lífrænna leifa er sérlega góð í garðinum og af þeim sökum verður verkefnið einnig látið taka til forn-

meinafræðilegra rannsókna og rannsókna á umbúnaði grafa.

Sumarið 2003 er fyrirhugaður uppgröftur á öllu kirkjustæðinu.

*Uppgröftur í Reykholti 2002.
Excavation at Reykholt in 2002.*

vated, no large churches at ecclesiastical centres have so far been investigated and it is hoped that excavation of the Reykholt church will stop that gap.

In 2002 preliminary excavation was carried out on the church site in Reykholt supported by the Millennium Fund (Kristnihátíðarsjóður). The SE quadrant of the church was opened revealing the stone foundations of the two last phases of the church, identified as the churches built in 1778 and 1835. Underneath these foundations at least two earlier phases could be

identified. Several graves were encountered, amongst them one with a well preserved coffin with a lead plaque commemorating an 18th century rural dean. Organic preservation within the cemetery is exceptionally good, a fact that adds palaeopathological investigations and the study of grave furnishings to the aims of the project.

In 2003 an open area excavation of the whole church site is planned.

STAÐFRÆÐI KUMLA

Stjórnandi: Adolf Friðriksson.

Samstarfsaðilar: Þjóðminjasafn Íslands.

Markmið rannsókna á staðfræði kumla er að skoða alla kumlfundarstaði á vettvangi, lýsa staðháttum og staðsetningu. Athugað verður hvort regla búi að baki staðarvali og hvaða merking geti falist í staðsetningunni. Verkið hófst árið 1999, og var unnið í samstarfi við Þjóðminjasafn árin 1999 og 2001, og með stuðningi Rannís árin 2000-2001.

Alls eru þekktir kumlstaðir á Íslandi 157, um 317 grafir í allt. 20 staðir voru skráðir 1999, 80 árið 2001 og 20 árið 2002. Á árinu 2002 voru kuml í Dalasýslu og á Vestfjörðum skráð. Eftir standa 37 staðir, þar af eru um 7 staðir sem vonlaust er að staðsetja.

Helstu niðurstöður sem nú liggja fyrir eru þær að töluverð regla hefur verið á því hvar kumlum var valinn staður. Staðsetning skiptist í tvo meginflokka: kuml í útjaðri landareigna, og kuml skammt utan túns. Eins er algengt að kuml finnist við fornar leiðir. Um

hellingur kumla er úti við túnjaðar, um fjórðungur er skammt utan túns. Enn er um fjórðungur staðir sem falla í hvorugan þessara flokka, hafa ekki verið kannaðir eða er ómögulegt að staðsetja eða fá vitneskju um.

Verkefnið hefur einungis takmarkast við skráningu á stöðunum en fyrirhugað er að rannsaka valda staði með uppgrefti og ljúka skráningu á þeim stöðum sem eftir eru.

THE TOPOGRAPHY OF PAGAN BURIALS

Director: Adolf Friðriksson.

Collaborators: Þjóðminjasafn Íslands.

The aim of this project is to survey all known pagan burial sites in Iceland and record their location and geographical setting. This data will be used to establish whether there are any regular location patterns, i.e. whether the location of a burial followed any particular rules. If so, attempts will be made to explain the meaning behind the location.

The project began in 1999. The total of known pagan burial sites in Iceland is 157, and 317 graves altogether. 20 sites were surveyed in 1999, 80 in 2001 and 20 in 2002. During the summer of 2002, burials in Dalir and the Vestfjords were surveyed. Of the remaining 37 there are 7 sites which are impossible to locate as sufficient documentation of the finds has not survived.

So far, the burial sites have only been surveyed. When the survey is completed, the

supposed patterns will be tested by trial excavation in selected areas.

*Gvendarsteinn. Dys í nágrenni Húsavíkur.
Possible burial site near Húsavík, N Iceland.*

BJARNEYJAR Á BREIÐAFIRÐI

Stjórnandi: Mjöll Snæsdóttir.

Starfsmenn við uppgröft: Mjöll Snæsdóttir, Reidar Bertelsen, Gróa Másdóttir, Sigríður Þorgeirsdóttir, Geir Davidsen, Borge Evensen og Birna Lárusdóttir.

Bjarneyjar eru á miðjum Breiðafirði. Þær eru taldar 16-17, en vandi er að segja um nákvæma tölu þeirra, vegna þess að þær eru margar samvaxnar. Aðaleyjarnar eru tvær, Heimaey, sem skiptist í nokkrar eyjar sem hver hefur sitt nafn, þó þær séu yfirleitt samhangandi, og Búðey. Eyjanna er getið í fornritum (Laxdælu og Njálu), og virðast sagnaritarar hafa talið þær mikilvæga veiðistöð þegar á 10. öld.

Ekki hefur verið föst búseta í Bjarneyjum síðan 1946, en fyrr á öldum var þar oft fjölmennt. Þegar manntal var tekið 1703 voru 87 manns taldir til heimilis í Bjarneyjum, þá voru þar 8 bændur, en 12 heimili. Auk þess stundaði fjöldi manns útræði frá eyjunum þaðan. Mikil ummerki um mannvist má sjá í eyjunum, og frá ýmsum tímum. Margar

tóftir frá yngstu byggðinni eru mjög heillegar og greinilegar.

Vegna rannsókna sem eru hluti af stærra norrænu rannsóknarverkefni, *Fishing Communities of the North*, gerðu starfsmenn Fornleifastofnunar nokkrar litlar könnunarholur í Bjarneyjum sumarið 2000, í þeim tilgangi að fá vísbendingar um varðveislu og þykkt mannvistarlaganna í eyjunum. Á sama

*Uppgröftur í Bjarneyjum 2002.
Excavation at Bjarneyjar in 2002.*

BJARNEYJAR IN BREIÐAFJÖRÐUR

Director: Mjöll Snæsdóttir.

Field Team: Mjöll Snæsdóttir, Reidar Bertelsen, Gróa Másdóttir, Sigríður Þorgeirsdóttir, Geir Davidsen, Borge Evensen and Birna Lárusdóttir.

The Bjarneyjar islands lie in the middle of Breiðafjörður. Their number is considered to be 16-17, it is however difficult to give an exact number, because many of them "hang together". There are two main islands, Heimaey, that consists of a few connected islands which have different names, and Búðey. The islands are mentioned in medieval literature (Laxdæla, Njála), so the writers of those sagas seem to have considered that the islands were an important fishing station already in the 10th century.

There has not been any permanent settlement in Bjarneyjar since 1946, but earlier on they are known to have had numerous inhabitants. When the 1703 census was taken, 87 people are listed as living in Bjarneyjar, there were 8 farmers and 12 households. In addition a great number of fishermen stayed

there temporarily and used the islands as a base for fishing. A considerable number of building remains can be seen in the islands, from different periods. Many of the ruins from the latest settlement are well-preserved and distinct.

In connection with a larger research project, *Fishing Communities of the North*, some of FSÍ's staff had made a few small trial trenches in Bjarneyjar in the summer of 2000, to get some idea about preservation and thickness of cultural layers in the islands. At the same time the visible ruins were measured and mapped by Swedish archaeologists.

The work in 2000 was followed up by a further investigation 24.6.-18.7.2002. The main aim of this investigation was to try and establish firmer dating for the remains. Trial trenches were made in four places on Heimaey, the parts called Bæjarey and Torfey. Two of those trenches were dug in the main farm mound on Bæjarey, the third one into a ruin close by and the fourth in a

tíma voru sýnilegar rústir mældar og kortlagðar og voru það sænskir fornleifafræðingar sem unnu það verk.

Í framhaldi af könnuninni 2000 var gerð nokkru viðameiri athugun 24.6.-18.7.2002. Tilgangur verksins var einkum að leita að efniviði til tímasetninga á byggðinni. Könnunarskurðir voru gerðir á fjórum stöðum á Heimaeynni, á Bæjarey og Torfey. Tveir voru á bæjarstæðinu á Bæjarey, austan og sunnan í bæjarhólnum, einn í óglögga tóft skammt þar norðan við og annar í óglögga tóft vestar á Heimaeynni, þar sem heitir Torfey. Könnunarskurðir þessir voru frá 2x2 upp í 3x4 metra að stærð.

Könnunarskurðirnir í bæjarhólinn sjálfan sýndu þykk mannvistarlæg, sem eru eindregin vísbending um langa búsetu á staðnum. Skurðunum var valinn staður í útjaðri hóls, til að valda sem minnstu raski. Á hinum tveim stöðunum var

ruin on Torfey. The size of the trenches was from 2x2 to 3x4.

The trenches dug in the farm mound itself showed that there are thick "cultural layers", a clear indication of a long period of settlement. The trenches were put in the outskirts of the mound in order to make as little disturbance as possible. In the two other trenches the cultural layers were thin and undisturbed layers were soon reached. A fair amount of animal bones were retrieved, both from fish, birds and mammals. Only a few artifacts were found, and most of them cannot be dated easily.

Animal bones and other samples have not yet been analysed, so that no final conclusions can be made. However the investigation has clearly showed a long period of settlement on the main farm site on Bæjarey.

The owners of the islands gave their kind permission for the investigations in both seasons, allowed the use of their house in the

ekki djúpt niður á óhreyfð lög. Töluvert fannst af ýmsum dýrabeinum, bæði úr fiski, fugli og spendýrum, en lítið af gripum, og fæstir þeirra verða auðveldlega tímasettir.

Ekki er búið að greina dýrabein og önnur sýni eða gera nákvæmari athuganir á gripum, svo að niðurstöður liggja ekki enn fyrir.

Eigendur Bjarneyja gáfu góðfúslegt leyfi sitt til rannsóknarinnar bæði sumurin, leyfðu afnot af húsi í eyjunum til íbúðar og lánuðu lítinn árabát til að fara á milli eyja.

*Svipmynd frá Bjarneyjum. Horft í austur.
Photo taken at Bjarneyjar. Looking east.*

islands and lent a small rowing boat to make it easier to get from one island to the other.

ARENA

Verkefnisstjóri: Oscar Aldred.

Samstarfsaðilar: Fornleifastofnunin cIMeC í Rúmeníu, Poznan fornleifasafnið í Póllandi, Museumsprosjektet í Noregi, Kulturarvstyrelsen í Danmörku, The Archaeology Data Service, Englandi, Háskólinn í York, Englandi, Museovirasto, Finnlandi og Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Hollandi.

Verkefnið ARENA (Archaeological Records of Europe: Networked Access) er stutt af Evrópusambandinu sem hluti af áætluninni Culture 2000 (Menningaráætlun Evrópusambandsins), og þeim stofnunum sem standa að því. Verkefnið hófst í desember 2001, og er áætlað að því ljúki 2004.

Fornleifastofnun Íslands var boðið að taka þátt í verkefninu, en að því standa einnig stofnanir í Danmörku, Noregi, Póllandi, Rúmeníu og Bretlandi. Stofnanir í Finnlandi og Hollandi

tengjast því líka.

Aðalmarkmið ARENA er að þróa rammaáætlun sem hægt er að nýta til að vernda og kynna stafræn gagnasöfn um fornleifafræði í Evrópu.

Þróun slíkrar rammaáætlunar felst í að hanna vefgátt sem leyfir leit í gagnasöfnum þátttakenda verkefnisins. Á þennan hátt verður bæði hægt að nálgast útdrætti úr fornleifaskrá og að nálgast gagnasöfn einstakra verkefna. Fornleifastofnun veitir aðgang að stórum hluta fornleifagagnagrunns síns, ÍSLEIFU, svo og öllu gagnasafni um uppgröftinn á skálanum á Hofstöðum í Mývatnssveit. Líklegt er að önnur gagnasöfn bætist við þegar líður á verkefnið.

Verkefnið stuðlar að tæknilegri nýbreytni, og þátttakendur skiptast á þekkingu og þróa nýjar aðferðir; Fornleifastofnun leggur til þekkingu á hönnun gagnagrunna, notkun landfræðiupplýsingakerfa (GIS) og miðlun

Publication and Outreach

ARENA

Project Manager - Data Management: Oscar Aldred
Collaborators: cIMeC, The Institute for Cultural Memory, Romania, Poznan Archaeological Museum, Poland, The Museum Project, Norway, The Danish Agency for Cultural Heritage, The Archaeology Data Service, University of York, UK, National Board of Antiquaries, Finland and the State Service for the Archaeological Heritage, Netherlands.

The ARENA project is jointly supported by the Culture 2000 programme of the European Union and the partner organisations participating in the project which started in December 2001 and will continue until 2004.

The FSÍ was invited to partner in this project which includes other organisations from Denmark, Norway, Poland, Romania and United Kingdom, as well as associated involvement by organisations from Finland and the Netherlands.

The overall aim of ARENA is to develop a web portal framework capable of protecting and promoting digital cultural archives of European significance relating to archaeology.

The development of the framework will be achieved by developing a web portal that will allow access to and cross searching of important archaeological archives from the partner organisations. The portal will make both summary Sites and Monument Records and specific archaeological project archives available. The FSÍ is making available a considerable part of the SMR-type data in ISLEIF (database with desktop and field survey records for the Iceland) as well as the digital archive from a recently completed, Viking period, excavation at Hofstaðir. It is hoped also that other archives will be included as the project progresses.

Partners will bring to the project new and innovative technologies as well as disseminating appropriate methods and assist in developing new skills; the FSÍ is contributing areas of expertise in

upplýsinga um fornleifafræði til notendahópa með ólíkar þarfir.

Ákveðið var að búa til rammaáætlun þar sem lögð er megináhersla á eftirfarandi þætti:

1. Þjálfun sérfræðinga og miðlun þekkingar þeirra og reynslu.
2. Kynna fornleifafræði þeirra landa sem taka þátt í verkefninu.
3. Þróa tæknilegar nýjungar til gagns fyrir þátttakendur í verkefninu, sérhæfða notendur og almenning.
4. Koma á fót rannsóknar- og fræðslu-verkefnum sem miða að því að auka skilning almennings á gildi menningararfsins.

Framvinda verkefnisins á fyrsta ári þess, frá desember 2001 til desember 2002, var sem hér segir:

-Prír fundir voru haldnir til að fjalla um hönnun á vefgáttinni og lýsigagnastöðlum, Dublin Core og XML.

-Helstu gagnasöfn sem ARENA vefgáttin mun tengja saman hafa verið valin. Þar á meðal

eru bæði stafræn gögn og skjöl sem enn á eftir að setja á stafrænt form.

-Fyrsta málstofa ARENA var haldin í Thessaloniki í Grikklandi á ráðstefnu European Association of Archaeologists (EAA) í september 2002. Einnig hafa erindi um verkefnið verið haldin á ýmsum ráðstefnum og kynningarfundum.

-Þróun ARENA vefgáttarinnar er hafin. Þetta er höfuðþáttur verkefnisins, og mun verða prófsteinn á notkun lýsigagna, boðskipta, viðhald gagna á mörgum tungumálum og leit í skráum sem eru hýstar í mismunandi löndum.

-Unnið er að þróun minjakorta fyrir vefgáttina.

database design, GIS and communicating archaeology to a wide number of users each with different requirements.

The ARENA project is actively seeking its aim of developing a framework through 4 key areas, each being drawn upon for the construction of a web portal as a test bed for innovation and as a source of inspiration for the dissemination of knowledge:

1. Organisation of initiatives for exchange of experience and the further training of professionals.
2. Promoting elements of the heritage concerned.
3. The adapted and innovative use of new technologies, to the benefit of participants, users and the general public.
4. Organising research projects, projects to raise the public's awareness and to teach and disseminate knowledge.

The first year, December 2001 to December 2002, has seen the following progress:

-Three meetings of the ARENA partnership have been held allowing for the agreement

of how the portal will appear and operate and for exchange of expertise in areas such as metadata standards, Dublin Core and XML.

-Key archives have been identified for use in the ARENA portal. These are both index records and complex archaeological excavation or historical archives.

-Dissemination activity is now underway; the first ARENA workshop was held at Thessaloniki, Greece at European Association of Archaeologists, EAA, in September and a number of papers have been delivered at conferences of local, national and international importance.

-The practical development of the ARENA portal has begun. This is a key feature of the project and provides a test bed for innovative use of metadata, communications protocols, multilingual thesauri, and cross-national searching by period.

-Some aspects of the practical portal development, in particular map based elements are underway.

MÍÐLUN MENNINGARSÖGULEGRA UPPLÝSINGA

Verkefnisstjórar: Orri Vésteinsson og Barbara Guðnadóttir.

Starfsmenn verkefnis: Birna Lárusdóttir, Oscar Aldred, Guðrún Alda Gísladóttir og Sólborg Una Pálsdóttir.

Á undanförunum árum hefur miklum menningar-sögulegum upplýsingum verið safnað við fornleifaskráningu. Til þessa hefur þetta upplýsingasafn nær eingöngu verið notað í stjórnsýslu og rannsóknum en ljóst er að hægt er að nýta það á fjölbreyttari hátt, m.a. til að efla ferðapjónustu og styrkja kennslu í samfélags- og umhverfisfræðum í grunnskólum. Markmið verkefnisins er að þróa gagnakerfi um staðbundnar menningar-sögulegar upplýsingar með áherslu á þarfir notenda og eflingu íslensks atvinnulífs, einkum í dreifbýli. Stefnt hefur verið að heildarlausn á skráningu, vistun og fram-setningu staðbundinna menningarsögulegra upplýsinga með virkum tengslum við önnur menningarsöguleg gagnasöfn.

Verkefnið er styrkt af Rannsóknarráði

Íslands. Markmið þess er að miðla upplýsingum um íslenska menningarsögu til mismunandi notendahópa. Gagnasöfnin sem liggja til grundvallar eru ÍSLEIF, gagna-grunnur um íslenskar fornleifar og GREFILL, gagnabanki um uppgrefti. Verkið hefur tvö meginmarkmið:

A) Að þróa áfram gagnakerfin ÍSLEIF/GREFILL. Þessi hluti felst í því að bæta tækni við innslátt og ritstjórn upplýsinga, vistun mynd-efnis, hönnun leitarvéla og að bæta tengsl við önnur upplýsingakerfi.

B) Að miðla upplýsingunum áfram um inter-netið. Ætlunin er að hanna viðmót sem henta ólíkum notendahópum þ.e. stjórn-sýslu, vísindasamfélagi, skólakerfi og ferða-pjónustu. Í framhaldi þessa er stefnt að því að þróa námsefni í samfélagsfræði fyrir grunnskóla ásamt leiðbeiningum fyrir kennara. Einnig er ætlunin að þróa aðferðir til að kynna íslenska menningarsögu á vettvangi, með áherslu á upplýsingamiðstöðvar fyrir ferðamenn.

COMMUNICATION OF CULTURE HISTORY

Directors: Orri Vésteinsson and Barbara Guðnadóttir.

Staff: Birna Lárusdóttir, Oscar Aldred, Guðrún Alda Gísladóttir and Sólborg Una Pálsdóttir.

In recent years a great amount of culture historical data has been assembled in Iceland, primarily as a result of increased activity in archaeological surveying. At the moment this information is primarily used by government agencies and scientific researchers but it is clear that there is great potential for using this information to strengthen the tourist industry and to support primary and secondary school level training in social and ecological sciences. The objective of the project is to develop an information system on spatially definable culture historical data with emphasis on the needs of end-users and on supporting the Icelandic economy, especially in rural areas. The project is supported by the Icelandic Research Council, with the goal to work out a solution for the storage and presentation

of spatially definable culture historical information, with cross-referencing to other culture historical data sets.

The project's aim is to spread information on Icelandic cultural history to different end-users. The data used for this is derived from two databases: ÍSLEIF, a database on Icelandic archaeology, and GREFILL, a data-base for excavations in Iceland. The project can be divided into two phases:

A) Development of the datasystem for ÍSLEIF/GREFILL. This part is based on improving techniques of collecting information and editing, saving images, drawings and photos, developing search engines and improving the connection to other information centres.

B) Spreading the information to different end-users. The plan is to design various user interfaces for different end-user groups (government agencies, researchers, school system and tourism) and have the database accessible through the internet. Also train-

Vinna við verkefnið hófst í árslok 1999. Árið 2002 var lokið við þróun gagnakerfisins. Eftir að FSÍ bauðst þátttaka í verkefninu ARENA (sjá umfjöllun hér að framan), hefur gagnakerfið verið uppfært og endurskipulagt eftir þeim stöðlum sem ákveðnir voru í hinu alþjóðlega verkefni. Við skipulag er notuð XML forritun (með því hefur verið lagður grunnur að ferli leitarvéla) og Dublin Core lýsigagnastaðall. Mun þetta vera í fyrsta skipti sem þessi tvö kerfi eru samnýtt. Þessi þáttur er unninn undir handleiðslu tæknisérfræðinga hjá ADS (The Archaeology Data Service), á Englandi.

Verið er að hanna kort sem taka tillit til mismunandi notendahópa. Um er að ræða 4 mismunandi kortalög: Íslandskort með 10 helstu minjastöðum landsins, sýslukort með friðlýstum minjum, athyglisverðum stöðum og rannsóknarstöðum, sveita- og hreppakort sem sýna bæjarstæði, sel og aðrar yfirborðsminjar og kort í stórum skala sem sýna

landamerki og allar skráðar fornleifar. Fyrstu tvö kortalögin eru einkum ætluð ferðamönnum og fróðleiksfúsum almenningi, þriðja er ætlað að svara þörfum skóla og almennings og fjórða kortlagið er einkum ætlað stjórnsýslu og vísindamönnum.

Gerðar voru kannanir á þörfum vísindasamfélagsins og stjórnsýslu. Einnig voru gerðar kannanir á þörfum bæði grunn- og framhaldsskólanema og lögð drög að þróun námsefnis. Unnið hefur verið úr niðurstöðum þessara kannana og út frá þeim hefur verið hægt að ákveða tilhögun gagna fyrir hvern notendahóp. Kannanir meðal nemenda og ferðamanna leiddu í ljós að nauðsynlegt er að endurskrifa mikinn hluta textanna til notkunar fyrir skóla og ferðaþjónustu. Nú er verið að skrifa texta um 1000 helstu minjastæði landsins og þýða yfir á ensku.

ing material will be made to support primary and secondary school levels in social and ecological sciences, as well as instructions for teachers.

The project started at the end of 1999. In 2002 the main work consisted in developing the datasystem. When the Institute was invited to participate on the ARENA project (see text before), the functionality of the database has been improved greatly and restructured based on the standards used in the international project. It was decided to use XML schema and connect it with the Dublin Core metadata. This is probably the first time that these are used together.

It was decided to design special map layers for each enduser groups. The map layers will be four: A map of Iceland with the 10 most important archaeological sites in Iceland, county maps showing preserved and interesting remnant sites as well as sites

that are being investigated, district maps showing farm mounds, ruins and other remnants visible on the surface and detailed maps showing property boundaries and all registered sites. The first two layers are mainly going to serve tourists and the general public, the third will serve the schoolsystem as well as the general public and the fourth layer will be used by the government and scientists.

The needs of the different end-user groups have been investigated and the result was, that texts for school children and tourists, needed rewriting. It was decided to write short texts on the 1000 most important sites in Iceland, and translate them into English. The texts are being written and translated.

ARCHAEOLOGIA ISLANDICA

Með útgáfu ritsins *Archaeologia islandica*, sem fyrst kom út árið 1998, er stefnt að því að kynna alþjóðlegum lesendahópi fornleifarannsóknir á Íslandi. Ritstjóri er dr. Gavin Lucas, og eru einkum birtar greinar á ensku. Ritið birtir nýjar greinar um íslenska fornleifafræði eða efni tengt henni, allt frá landnámi á 9. öld til síðari tíma. Nýlega hefur verið skipuð fjölmenn ritnefnd og í ráði er að allt efni sem birt verður í tímaritinu verði ritrýnt til að tryggja gæði þess. Þeir sem sitja í ritnefndinni eru starfsmenn háskóla og stofnana víðsvegar í Evrópu og Norður-Ameríku, og þar á meðal eru fræðimenn úr fremstu röð vísindamanna. Fyrstu tvö heftin innihalda fjölbreytilegt efni, m.a. greinar um umfangsmikinn fornleifauppgröft á víkingaaldarskalanum á Hofstöðum í Mývatnssveit, jarðsjármælingar og landnám norrænna manna á Grænlandi.

ARCHAEOLOGIA ISLANDICA

ARCHAEOLOGIA ISLANDICA, a journal which aims to promote and disseminate current archaeological research in Iceland for an international readership, is a relatively new production established in 1998. Written primarily in English and under the editorship of Dr. Gavin Lucas, the journal aims to publish original work of a high standard pertaining to any aspect of Icelandic or Icelandic-related archaeology, from 9th century colonisation to 19th century emigration - and beyond. Published by FSI, the journal is now in the process of being re-structured. Part of this change includes the establishment of an editorial board for the journal who will provide the necessary peer review to maintain a high standard in the published articles. This board is drawn from Universities and Institutions all over Europe and North America and includes the leading academic scholars in the field. The first two issues included papers on diverse subjects such as the major excavations at the Viking settle-

ment in Hofstaðir (Mývatnssveit), geophysical prospecting, and settlement patterns in Greenland.

Fornleifaskólinn var settur á stofn árið 1997, og hefur verið haldinn á hverju sumri síðan þá. Hlutverk skólans er að auka þekkingu nemenda, bæði íslenskra og erlendra, á íslenskri fornleifafræði. Nemendur hvaðanæva úr Evrópu (þar á meðal frá Íslandi) og Norður-Ameríku hafa tekið þátt í námskeiðum skólans, þar sem þeim eru kennd undirstöðuatriði íslenskrar fornleifafræði. Námskeiðið er haldið í 4 vikur á hverju sumri og samanstendur af uppgrefti, fornleifaskráningu, fyrirlestrum, málstofum og verklegum tímum, í umsjá fornleifafræðinga og annarra vísindamanna. Þátttakendur í fornleifaskólanum þurfa að hafa hafið nám í fornleifafræði og einnig er æskilegt að áhugasvið þeirra tengist íslenskri fornleifafræði, eða fornleifafræði Norður-Atlantshafssvæðisins. Fornleifaskólanum er stjórnað af dr. Gavin Lucas (Fornleifastofnun Íslands), prófessor Christian Keller (Senter for studier i vikingtid og nordiske middelalder, Oslo)

og prófessor Thomas McGovern (NABO/Hunter College, New York).

Sumarið 2002 tóku 14 nemendur þátt í fornleifaskólanum. Þeir voru: frá Háskólanum í Árósum: Mette Svinding og Jeppe Brun Skovsby, frá Háskólanum í Glasgow: Alix Sperr; frá Institute of Archaeology, London (UCL): Alexandre Mora Bowkett; frá Vínarborg, Austurríki: Astrid Daxböck; frá Erlangen, Þýskalandi: Susanne Fahn; frá Reykjavík: Ágústa Edwald, Guðrún Alda Gísladóttir og Þóra Pétursdóttir; frá City University of New York: Cleantha Paine, Courtney Conner-Guardini, George Hambrecht, Jennifer Braun, Marianna Betti og Paddy Colligan. Þar að auki tóku nemendur frá Brooklyn College, New York undir stjórn

Fieldschool

The Field School is an annual course established in 1997 to develop international student networks in the discipline of Icelandic Archaeology. Students from all over Europe (including Iceland) and North America have attended the field-school where they are given a solid and basic grounding in aspects of Icelandic Archaeology. The course runs for 4 weeks during the summer and consists of field training, lectures, seminars and workshops, supervised by an international team of leading archaeologists and scientists. Candidates for the field school are expected to have already started an undergraduate or post-graduate course in archaeology and to have a strong interest in Iceland or the North Atlantic. The organization of the fieldschool is co-ordinated by Dr. Gavin Lucas (Fornleifastofnun Íslands), Professor Christian Keller (Viking and Medieval Centre in Oslo) and Professor Thomas McGovern

*Uppgráftarnámskeið á Hofstöðum 2002.
Fieldschool at Hofstaðir 2002.*

(NABO/Hunter College, New York), and is a joint project with NABO.

This year, the number of students totalled 14 and are listed below by their affiliation: from Århus Universitet: Mette Svinding and a returning student, Jeppe Brun Skovby; from Glasgow University: Alix Sperr; from the Institute of Archaeology (UCL), London: Alexandre Mora Bowkett; from Vienna, Austria: Astrid Daxböck; from Erlangen, Germany: Susanne Fahn; from Reykjavík, Iceland: Ágústa Edwald, Guðrún Alda Gísladóttir and Þóra Pétursdóttir and from the City University of New York, USA:

dr. Sophia Perdikaris, þátt í skólanum í tvær vikur.

Við fornleifaskólann voru eftirfarandi kennarar: Oscar Aldred, Ragnar Edvardsson, Adolf Friðriksson, Garðar Guðmundsson, Gavin Lucas, Karen Milek, Mjöll Snæsdóttir, Orri Vésteinsson, Tom McGovern (New York), Sophia Perdikaris (New York), Christian Keller (Oslo), Colleen Batey (Glasgow), Przemysław Urbanczyk (Varsjá), Andrew Dugmore (Edinborg), Anthony Newton (Edinborg), Ian Simpson (Stirling), Amanda Thompson (Stirling) og Árni Einarsson (Náttúrurannsóknarstöðinni við Mývatn).

Eins og áður, fór uppgraftarkennslan fram á Hofstöðum (og að hluta til í Sveigakoti) í Mývatnssveit.

*Nemendur grafa í víkingaaldarskálanum á Hofstöðum.
Students digging in the longhouse at Hofstaðir.*

Cleantha Paine, Courtney Conner-Guardini, George Hambrecht, Jennifer Braun, Marianna Betti and Paddy Colligan. In addition, several students as part of an REU programme from Brooklyn College New York were involved at the fieldschool for 2 weeks, organised by Dr. Sophia Perdikaris.

The fieldschool and excavation was run and supervised by the professional staff of the FSÍ including Oscar Aldred, Ragnar Edvardsson, Adolf Friðriksson, Garðar Guðmundsson, Gavin Lucas, Karen Milek, Mjöll Snæsdóttir and Orri Vésteinsson, as well as by our partners: Tom McGovern (New York), Sophia Perdikaris (New York), Christian Keller (Oslo), Colleen Batey (Glasgow Museum), and Przemysław Urbanczyk (Warsaw). Closely working with the project and contributing to the seminar schedules were Professor Andrew Dugmore (Edinburgh), Dr. Anthony Newton (Edinburgh), Professor Ian Simpson (Stirling), Amanda Thomson (Stirling) and Árni Einarsson (Mývatn Research institution).

Timothy Horsley of Bradford University participated in the fieldwork as a part of his doctoral research project.

The course was run, as in previous years, at Hofstaðir (and partially at Sveigakoti) in Mývatnssveit.

STJÓRN

Adolf Friðriksson, forstöðumaður Fornleifastofnunar Íslands frá 1995. Lauk BA prófi (Hons.), MPhil í fornleifafræði frá Institute of Archaeology, UCL í London. Hann hefur tekið þátt í rannsóknum í Bretlandi, Frakklandi, Ítalíu og á Íslandi frá 1985, og stjórnað margvíslegum verkefnum, s.s. uppgröftum, skráningu og útgáfu frá 1989 að telja. Hann stjórnar m.a. fornleifarannsóknnum á Þingvöllum við Öxará. Sat í stjórn Norrænu heimsminjaskrifstofunnar í Osló árin 1999-2001, og í stjórn TL-rannsóknarstöðvarinnar í Árósum frá 1997. Helstu ritverk eru: *Sagas and popular antiquarianism in Icelandic Archaeology* (Avebury 1994), og *Kuml og haugfé* (meðhöfundur og ritstjóri; Mál og menning 2000). Helstu áhugasvið eru saga fornleifafræðinnar, víkingaaldarmenning, þinghald og greftrunarsíður til forna.

Garðar Guðmundsson, fornvistfræðingur, hefur setið í stjórn Fornleifastofnunar síðan

1995. Hann lauk BS með láði í fornleifafræði frá Institute of Archaeology, UCL í London og hefur tekið þátt í ýmsum rannsóknarverkefnum á Bretlandi, Grænlandi og Íslandi. Garðar stjórnar öllum fornvistfræðirannsóknum hjá stofnuninni og er formaður Félags íslenskra fornleifafræðinga. Helstu áhugasvið hans er aðferðarfræði fornvistfræðirannsókna, plöntuleifar og kornrækt á Íslandi á miðöldum.

Mjöll Snæsdóttir, fornleifafræðingur, hefur setið í stjórn Fornleifastofnunar síðan 1995. Fil.kand. í fornleifafræði frá Uppsölum. Hún tók þátt í Reykjavíkurgreftinum 1971-75 og hefur viðtæka reynslu af borgaruppgröftum á Norðurlöndum þ.á m. frá Túnsbergi, Málmey og Uppsölum. Hún stjórnaði uppgræfti á Stóruborg 1978-1990 sem var lengi stærsta uppgræftarverkefni sem ráðist hafði verið í á Íslandi og eini heildaruppgröftur á bæjarhól sem gerður hefur verið á Norðurlöndum. Mjöll hefur tekið þátt í upp-

Management and Staff

BOARD OF DIRECTORS

Adolf Friðriksson, Director of the FSÍ since 1995. BA (Hons.), MPhil in Archaeology, Inst. of Archaeology, UCL, London. Friðriksson has participated in excavations in the UK, France, Italy and Iceland, and directed various excavations, survey and publication projects since 1989. Member of board of directors of the Nordic World Heritage Office in Oslo since 1999. He is the author of: *Sagas and Popular Archaeology in Iceland*, Avebury 1994, and co-author of *Kuml og haugfé - Pagan Burials in Iceland*, Mál og menning 2000. Research interests: History of Archaeology, Viking Age culture, Popular Archaeology.

Garðar Guðmundsson, Palaeobotanist. Member of FSÍ Board of Directors since 1995. Born 1953. BSc. (Hons.) in Archaeology, Inst. of Archaeology, UCL, London. Guðmundsson has participated in various research projects in the UK, Greenland and Iceland. He is the head of the palaeoenvironmental research

at the FSÍ. Guðmundsson is the president of the Society of Icelandic Archaeologists. Research interests: Methods in palaeoenvironmental studies, plant remains, cereal cultivation in medieval Iceland.

Mjöll Snæsdóttir, Senior Archaeologist. Member of FSÍ Board of Directors since 1995. Fil.Kand. in Archaeology and Ethnology, Uppsala, Sweden. Snæsdóttir has participated in research in Norway, Sweden and Iceland. She was the site director for Stóraborg -Farm Mound 1978-1990, which is the largest salvage excavation project carried out in Iceland so far. Snæsdóttir is the editor of *Árbók - The Yearbook of the Archaeological Society*. Research interests: medieval archaeology, farm mound archaeology.

Orri Vésteinsson, born 1967, has been a part of the Board of Directors at the Institute since 1995. He is lecturer in

grefti á Hofstöðum í Mývatnssveit frá 1991 og stjórnaði fornleifarannsókn við Tjarnargötu sumarið 1999 á vegum Alþingis. Hún er meðstjórnandi við fornleifauppgröft í Skálholti sem nú stendur yfir og hefur frá 1990 unnið að úrvinnslu uppgræftargagna frá Stóruborg.

Orri Vésteinsson (f. 1967) er fornleifafræðingur frá Fornleifastofnun Lundúna-háskóla en hefur auk þess doktorspróf í sagnfræði frá sama skóla. Hann hefur setið í stjórn Fornleifastofnunar frá 1995 og var forstöðumaður Rannsókna- og kennslusviðs hennar 1995-2002. Hann hefur tekið þátt í

uppgröftum á Íslandi, í Bretlandi og Japan frá 1984 og hefur verið meðstjórnandi fornleifarannsóknna á Hofstöðum í Mývatnssveit frá 1992, Aðalstræti og Gásum frá 2001 og í Skálholti frá 2002. Hann stjórnaði fornleifarannsókn í Nesi við Seltjörn 1995-1996, á Neðra Ási í Hjaltadal 1998-1999, Þingvöllum 1999, Sveigakoti í Mývatnssveit frá 1998 auk ýmissa minni verkefna. Hann er ritstjóri Stóruborgarrannsókna frá 1997. Orri er skipaður heiðursprófessor í fornleifafræði við mannfræðideild City University of New York og tók við stöðu lektors í fornleifafræði við Háskóla Íslands árið 2002.

STARFSFÓLK

Barbara Guðnadóttir (f. 1969) er með MA gráðu í samanburðabókmenntum frá Ludwig-Maximilians háskólanum í München, Þýskalandi. Barbara hefur séð um útgáfu-, kynningar- og fræðslumál stofnunarinnar síðan 2001 og verið verkefnisstjóri miðlunar- og fræðsluverkefna stofnunarinnar, m.a.

verkefnisins Miðlun menningarsögulegra upplýsinga og fræðsluverkefnisins, Skálholt 2002-2007. Barbara hefur aflað sér þekkingar á vefsmíðum og útlitshönnun og sér um smíði og ritstjórn vefsíðu Fornleifastofnunar. Helsta áhugasvið hennar eru menningar-tengsl og miðlun menningarupplýsinga.

Achaeology at the University of Iceland and was Head of Research and Training at the FSÍ 1995-2002. Also he is an Adjunct member of the Doctoral Faculty at the Graduate School, City University of New York. Orri finished his MA in Archaeology at the Institute of Archaeology- UCL, and PhD in History, UCL. He has participated in research in the UK,

Japan and Iceland, and directed many excavation, survey and publication projects in Iceland since 1989. He is the author of *The Christianization of Iceland*, and his main research interests are: Social and economic history of medieval Iceland, Church history and settlement patterns.

STAFF

Barbara H. Guðnadóttir, Project Manager. Born 1969. MA in Literature, Ludwig-Maximilians-Universität, Munich. Guðnadóttir has worked as a project manager for various outreach programmes and has special training and extensive experience as a tourist guide in Iceland. She is Head of Publication and Outreach at the FSÍ since 2001 and is the Project Manager of the MMU project and of the outreach part of the Skálholt project. Barbara takes care of the Institutes website, design and editing. Her main interests are Intercultural Studies and the Communication

of Cultural Information.

Birna Lárusdóttir, BA in Icelandic Studies, MA (in spe) in Archaeology at the Univ. of Iceland. Born 1976. Lárusdóttir has worked at the FSÍ since 1999 on various survey and excavation projects. Research interests: Place-names, history of landuse and agriculture and structures in the outfield.

Colleen Batey, finds Manager at the FSÍ since 2002. Born 1956. BA Hons Degree (1978) and PhD (1984) in Archaeology at

Birna Lárusdóttir (f. 1976) er með BA gráðu í íslensku og vinnur nú að MA verkefni í fornleifafræði við Háskóla Íslands. Birna hefur unnið hjá Fornleifastofnun síðan 1999. Hún hefur unnið við fornleifaskráningu og uppgrefti. Helsta áhugasvið hennar eru örnefni, landbúnaðarsaga og mannvirki í úthögum.

Colleen Batey (f. 1956) hóf störf sem gripasérfræðingur hjá Fornleifastofnun 2002. Hún lauk BA prófi (Hons.) 1978 og doktorsprófi frá háskólanum í Durham. Sérfræðisvið Colleen eru munir frá víkingatíma. Hún hefur unnið sem safnvörður hjá safninu í Glasgow og kennt við University College í London og háskólann í Glasgow. Helstu áhugasvið hennar eru gripagreining víkingatíma, greftrunarsíðir og vistfræðilegar fornleifarannsóknir. Colleen hefur verið félagi í Institute of Field Archaeologists frá 1984 og meðstjórnandi í veigamiklum rannsóknarverkefnum í Freswick Links, Caithness og Tintagel kastala í Cornwall.

Elín Ósk Hreiðarsdóttir (f. 1975) hefur

unnið hjá Fornleifastofnun síðan 1996. Hún er með BA gráðu í mannfræði og vinnur nú að MA verkefni í fornleifafræði við Háskóla Íslands. Elín er deildarstjóri skráningar-deildar og hefur unnið við fornleifaskráningu og ýmis uppgraftarverkefni. Helsta áhugasvið hennar er þróun aðferða í fornleifaskráningu og rannsóknir á sörvistölum.

Gavin Lucas (f. 1965) hefur unnið við fornleifarannsóknir á Íslandi frá 1989. Megináhugasvið hans eru aðferðafræði fornleifafræðinnar og kennileg fornleifafræði, en hann hefur ritað um þau efni bækur og fjölda tímaritsgreina. Hann er jafnframt sérfræðingur í leirkerum frá seinni öldum. Hann hefur mikla uppgraftarreynslu frá Englandi, Tyrklandi, Íslandi og víðar, og nýtur vaxandi viðurkenningar sem einn efnilegasti fræðimaður Breta á sviði kennilegrar fornleifafræði. Hann hóf störf sem aðstoðarforstöðumaður hjá Fornleifastofnun í maí árið 2002 og er einn af verkefnisstjórum uppgraftar í Skálholti sem nú stendur yfir. Hann hefur stjórnað fornleifaskólanum frá

Durham University. Artefact expert, Dr. Batey is an authority on Viking artefacts, she has worked as Curator of Archaeology at Glasgow Museums, and lecturer in Archaeology at the University of Leeds, lecturer in Medieval Archaeology at University College, London and is currently part-time lecturer in Archaeology at the University of Glasgow. Research interests: Viking Age artefacts, burials and environmental archaeology. Member of the Institute of Field Archaeologists since 1984 and Co-Director of major research projects at Freswick Links, Caithness and Tintagel Castle, Cornwall.

Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Archaeological Survey Manager, BA in anthropology, MA (in spe) in Archaeology at the Univ. of Iceland. Born 1975. Hreiðarsdóttir has worked at the FSÍ on various survey and excavation projects since 1996. Research interest: Methods in archaeological survey, Viking age beads.

Gavin Lucas, Assistant Director (since May,

2002), has a first Class BA Honours in 1988 from Institute of Archaeology, London, PhD in Archaeology in 1995 from University of Cambridge. Born 1965. Editor of the journal *Archaeologia Islandica*, an international journal on Icelandic archaeology since 1998. Lucas has participated in various excavations in the UK, Italy, Turkey, S. Africa and Iceland. He was Project Officer at the Cambridge Archaeological Unit for 6 years, involving archaeological mitigation for commercial projects relating to construction or development work. Lucas is site director for the Viking farmstead of Hofstaðir and the Episcopal Centre of Skálholt. He is the author of *Critical Approaches to Fieldwork. Historical and Contemporary Archaeological Practice*. Routledge 2001. Research interests: Theory and method in archaeology and the archaeology of the modern world.

Helgi Bragason, photographer, Master of Photography at Reykjavík Polytechnic (Iðnskólinn í Reykjavík). Born 1958) Head of FSÍ Photographic Dept. since 1995.

1998 og er ritstjóri *Archaeologia islandica*. Gavin lauk doktorsnámi árið 1995 frá Cambridge háskóla, þar sem hann starfaði á árunum 1996-2002 við stjórnun uppgrافتa. Einnig tók hann þátt í uppgrefti í Çatalhöyük á Tyrklandi 1996 og 1997. Gavin er um þessar mundir að skrifa bók um tímahugtakið í fornleifafræði fyrir ritröðina „Routledge Series Themes in Archaeology“.

Helgi Bragason (f. 1958), ljósmyndari er með meistaraþáðu í ljósmyndun frá lðnskólanum í Reykjavík. Helgi hefur verið yfirmaður ljósmyndadeildar stofnunarinnar frá 1995.

Hildur Gestsdóttir (f. 1972) fornmeinafræðingur lauk BA prófi (Hons.) í fornleifafræði frá háskólanum í Nottingham 1994 og MS í beinafræði og fornmeinafræði frá háskólanum í Bradford 1998. Hildur hefur tekið þátt í fornleifauppgröftum á Íslandi, Bretlandi og í Kenía. Hún hefur tekið þátt í fjölmörgum verkefnum Fornleifastofnunar, m.a. fornleifauppgröftum og mannabeinarannsóknunum. Hún hefur stjórnað uppgrefti

kirkjugarðsins á Hofstöðum og stjórnað úrvinnslu gagna eftir uppgreft. Hildur hefur unnið fyrir Bath Archaeological Trust á Englandi, Exeter Archaeology, Þjóðminjasafn Íslands og Þjóðminjasafnið í Wales. Hún hefur einnig mikla reynslu af manna-beinarannsóknunum, en þær hefur hún gert fyrir Fornleifastofnun frá 1997, fyrir Þjóðminjasafnið, Bath Archaeological Trust á Englandi, Exeter Archaeology (Englandi), Cornwall Archaeological Unit (Englandi) og Somerset County Council (Englandi). Helsta áhugasvið Hildar eru fornmeinarannsóknir.

Howell Magnús Roberts (f. 1968) fornleifafræðingur, er yfirmaður uppgrافتarsviðs Fornleifastofnunar. Hann er með BA gráðu í klassískum fræðum og fornleifafræði frá háskólanum í Liverpool og hefur starfað sem fornleifafræðingur síðan 1993. Howell er meðlimur í AIFA (Institute of Field Archaeologists). Howell tók þátt í uppgrefti á Bessastöðum 1996, Geirsstöðum í Hróarstungu og Hofstöðum í Mývatnssveit 1996 og 1997, var verkstjóri við uppgreft á

Hildur Gestsdóttir, Palaeopathologist. BA (Hons.) in Archaeology from Univ. of Nottingham 1994, and MSc in Osteology, Palaeopathology and Funerary Archaeology from Univ. of Bradford 1998. Born 1972. Gestsdóttir has participated in excavations in Iceland, UK and Kenya. She has participated in various FSÍ projects as excavator, osteoarchaeologist and supervisor in Iceland since 1996. Gestsdóttir has extensive excavation experience (1992-present) on archaeological excavations, as excavator and supervisor, as well as post-excavation processing and report writing experience (1995-present), both commercial and research sites. She has worked for Bath Archaeological Trust, England, Exeter Archaeology, England, National Museum of Iceland and National Museum of Wales. Also, extensive experience in analysis of archaeological human remains (1997-present) for the FSÍ, National Museum of Iceland, Bath Archaeological Trust (England), Exeter Archaeology (England), Cornwall

Archaeological Unit (England) and Somerset County Council (England). Research interest: Palaeopathology.

Howell Magnús Roberts, Head of Excavation Department, FSÍ. BA in Classical Studies and Archaeology, Univ. of Liverpool 1991. Born 1968. Professional archaeologist since 1993. Member of the Institute of Field Archaeologists since 2001 (AIFA). Experience in UK, Iceland, Norway, Qatar and France. Based in Iceland 1996-98 and Head of dept. at the FSÍ since January 2001. Previous employment includes the Museum of London Archaeology Service, Birmingham University Field Archaeology Unit, National Museum of Iceland. Roberts has participated in large scale commercial projects at varying levels of responsibility, including Aðalstræti, Reykjavík, Cefn Cwmwd, Anglesey, UK, Bessastaðir, No.1 Poultry, City of London. Additionally, Supervisor of numerous evaluations and smaller projects. Roberts is director of excavations for the Gásir and Pingvellir Millennium projects. Research

Neðra Ási 1998, á Hofstöðum 1998-2001, í Aðalstræti 2001 og er verkstjóri við uppgröft á Gásum í Eyjafirði og á Þingvöllum sem nú standa yfir. Howell var aðstoðarmaður við úrvinnslu Stóruborgargagna veturinn 1997-1998. Fyrir utan uppgraftarreynslu á Íslandi hefur Howell viðtæka reynslu af verkstjórn í björgunaruppgræfti í Bretlandi og reynslu af vísindarannsóknum og uppgræfti í Qatar, Noregi og Frakklandi. Helsta áhugasvið Howells er aðferðafræði fornleifafræðinnar og húsagerð á járnöld.

Oscar Aldred (f. 1972) er með BA gráðu í klassískum fræðum og fornleifafræði frá háskólanum í Liverpool, og MA í landslags-fornleifafræði frá háskólanum í Leicester. Síðan 1995 hefur Oscar unnið fyrir faghópa og bæjaryfirvöld við fornleifauppgræfti, stjórnað rannsóknum og verkefnum sem lúta að stjórnun og skipulagi menningararfsins og séð um safnvörslu hjá Historic Environment í Somerset á Englandi. Áður en Oscar kom til starfa hjá stofnuninni lauk hann rannsóknarverkefni fyrir English Heritage, sem laut að

því að kortleggja sögulegt menningarlandslag. Oscar hefur sérhæft sig í tölvunotkun í fornleifafræði, sérstaklega hvað viðkemur uppsetningu og stjórnun gagnagrunna og landfræðikerfa. Oscar hefur unnið hjá Fornleifastofnun síðan 1999 og hefur umsjón með stafrænum miðlunarverkefnum. Hann hefur sérstakan áhuga á landslags-rannsóknum, einkum viðhaldspróun og menningarlandslagi.

Ragnar Edvardsson (f. 1964) er fornleifafræðingur og teiknari. Ragnar lauk BA gráðu í latínu og sögu frá Háskóla Íslands, MA í fornleifafræði frá Institute of Archaeology, UCL í London og vannur nú að doktorsritgerð við CUNY háskólann í New York. Ragnar hefur tekið þátt í fjölda rannsóknarverkefna í Skotlandi og á Íslandi og hefur mikla uppgraftarreynslu. Ragnar hefur unnið fyrir Fornleifastofnun frá 1996. Hann hefur sérþekkingu á því að gera tilgátuteikningar. Rannsóknaráhugi hans beinist helst að rómverskri fornleifafræði og sjávarminjum.

interests: Field archaeology, methods, Iron Age architecture.

Oscar Aldred, born 1972, BA in Classical Studies and Archaeology, University of Liverpool, and MA in Landscape Archaeology, University of Leicester. Since 1995 he has worked for professional units, and for local authorities on excavations, conducted research, carried out Heritage Management projects and acted as a curator for the Historic Environment in Somerset, England. Immediately prior to working for the FSÍ he completed a research project for English Heritage to establish national guidelines and methodologies for the Historic Landscape Characterisation Project. He has expertise in computer applications for archaeology, particularly with database design and management, and Geographical Information Systems (GIS). He has research interests in historic and present landscape studies, particularly connected with Sustainability Development, and Agrarian, Social and Territorial landscapes. He has worked in Iceland since 1999

and is the FSÍ's Digital Data Project Manager and Project Manager for the ARENA project.

Ragnar Edvardsson, Archaeologist and Illustrator. Born 1964. BA in Latin and History from Univ. of Iceland, MA in Archaeology from the Institute of Archaeology, UCL, London, PhD (in spe) at CUNY, NY. Edvardsson has participated in various research projects in Scotland and Iceland, and has extensive excavation experience, as well as site supervisor. He has worked for the FSÍ since 1996. Special skills: archaeological illustration. Research interests: Roman archaeology, marine archaeology.

Sædis Gunnarsdóttir, Historian and Archaeologist, born 1973. BA in History from Univ. Iceland, MA in Archaeology from Leicester. Gunnarsdóttir has worked on archaeological surveying at FSÍ since 1996 and is the editor of FSÍ's National Survey Database. Research interests: GIS in archaeology and medieval history.

Sædís Gunnarsdóttir (f. 1973) er sagnfræðingur og fornleifafræðingur. Hún lauk BA gráðu í sögu frá Háskóla Íslands og MA gráðu í landslagsfornleifafræði frá Háskólanum í Leicester. Sædís hefur unnið við fornleifaskráningu hjá Fornleifastofnun frá 1996 og er ritstjóri gagnagrunns Fornleifastofnunar. Helstu áhugasvið Sæðisar eru miðaldasagnfræði, byggðasaga og notkun landfræðilegra upplýsingakerfa (GIS) í fornleifarannsóknnum.

Ólöf Þorsteinsdóttir (f. 1959) hefur verið skrifstofustjóri Fornleifastofnunar síðan 2001. Hún hefur langa reynslu af margvíslegum skrifstofustörfum, starfaði m.a. hjá Orkustofnun og hjá Stefi. Helstu áhugasvið Ólafar eru útivist, gönguferðir og hlaup. Ólöf var Íslandsmeistari kvenna í maraþoni 1997.

Ólöf Þorsteinsdóttir, Head of Office and Secretary at the FSÍ since 2001. Born 1959. Various office experience and training, including secretarial work at the Icelandic Energy Institute. Icelandic Marathon Champion 1997. Interests: Running.

SAMSTARFSADILAR COLLABORATORS

Aarhus Universitet, Danmörku	Náttúrurannsóknarstöðin við Mývatn
Brooklyn College, City University of New York, Bandaríkjunum	Náttúrustofa Vestfjarða
Hið íslenska bókmenntafélag	Senter for studier i vikingtid og nordisk middelalder, Oslo Universitet, Noregi
cIMeC, Institute for Cultural Memory, Rúmeníu	Raunvísindastofnun Háskóla Íslands
Félag íslenskra fornleifafræðinga	Skálholtsstaður
Háskóli Íslands	Snorrastofa í Reykholti
Hugvísindastofnun	State Service for the Archaeological Heritage, Hollandi
Hunter College, City University of New York, Bandaríkjunum	The Archaeology Data Service, University of York, Bretlandi
Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Póllandi	University of Bradford, Englandi
Kulturarvsstyrelsen, Danmörku	University of Edinburgh, Skotlandi
Landmælingar Íslands	University of Glasgow, Skotlandi
Museovirasto, Finnlandi	University of Stirling, Skotlandi
Museumsprosjektet, Noregi	University of Wisconsin, Madison, Bandaríkjunum
Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, Póllandi	Vestfirðir á miðöldum
NABO, North Atlantic Biocultural Organisation	Zoologisk Museum, Danmörku
	Pingvallanefnd
	Þjóðminjasafn Íslands

HELSTU VIÐSKIPTAVINIR CLIENTS AND CONTRACTORS

Árneshreppur	Minjasafnið á Akureyri
Bergþór Kristleifsson	Ólafsfjarðarbær
Bessastaðahreppur	Reykjahreppur
Dalabyggð	Reykjavíkurborg
Dalvíkurbyggð	Skeggjastaðahreppur
Fáskrúðsfjarðarhreppur	Stéttarfélagið Efling
Grindavíkurbær	Styrktarfélag vangefinna
Grímsness- og Grafningshreppur	Sveitarfélagið Árborg
Hótel Bjarkarlundur	Vegagerðin
Húsavíkurbær	Vegagerðin á Akureyri
Hveragerði	Verkfræðistofa Suðurlands
Leirár- og Melasveit	VSÓ ráðgjöf
Loftorka	

STUÐNINGUR OG STYRKIR GRANT-FUNDING BODIES AND SPONSORS

British Academy	NOS-H
Evrópusambandið: Culture 2000	National Science Foundation
Ferðaskrifstofa Íslands	Rannsóknarráð Íslands / The Icelandic Research Council
Menningarsjóður	Vegagerðin
Kirkjuráð	Þingvallanefnd
Kristnihátíðarsjóður	Þjóðhátíðarsjóður
National Geographic Society	

LISTI YFIR VERKEFNI 2002 LIST OF PROJECTS

Rannsóknarverkefni

Uppgröftur að verslunarstaðnum Gásam í Eyjafirði.
Þinghald til forna. Rannsókn á þingminjum á Þingvöllum og völdum vorþingsstöðum.
Fornleifauppgröftur í Skálholti. Rannsókn á leifum bæjar frá 18. öld.
Fornleifauppgröftur á Hofstöðum. Fornleifa-rannsókn á minjum frá víkingaöld.
Fornleifauppgröftur á Sveigakoti. Uppgröftur á bæjarminjum frá víkingaöld.
Uppgröftur á Steinboga.
Rannsókn á landnámi og menningarlandslagi í Þingeyjarsýslu.
Fornleifauppgröftur í Reykholti.
Rannsókn á kirkjuminjum.
Rannsókn á staðfræði kumla.
Fornleifauppgröftur á Bjarneyjum á Breiðafirði.

Fornleifaskráning

Svæðisskráning í Árborg.
Svæðisskráning í Skeggjastaðahreppi.
Svæðisskráning í Fáskrúðsfjarðahreppi.
Svæðisskráning í Árneshreppi.
Aðalskráning í Dalvíkurbyggð, fjórði áfangi af fimm.
Aðalskráning í Grindarvíkurkaupstað, tveir áfangar af þremur.
Aðalskráning í Árneshreppi, fyrri áfangi af tveimur.
Aðalskráning í Leirár- og Melasveit.

Aðalskráning í Reykjahverfi, fyrri áfangi af tveimur.

Aðalskráning í Laxár- og Aðaldal vegna verkefnisins Landnám og menningar-landslag.

Deiliskráning í Hveragerði.

Deiliskráning á Stokkseyri.

Deiliskráning á Selfossi.

Deiliskráning á Álftanesi.

Deiliskráning í Hvassahrauni.

Deiliskráning í Hvammslíð í Skorradal.

Deiliskráning á Reykjum í Ólafsfirði.

Deiliskráning í Bjarkalundi í Berufirði.

Deiliskráning í Öndverðarnesi í Grímsnes-hreppi.

Deiliskráning á Fjósum í Búðardal.

Deiliskráning í Húsafelli í Borgarfirði.

Umhverfismat vegna Arnarnesveggar í Kópavogi.

Umhverfismat vegna vegabóta á Mývatns-heiði.

Umhverfismat vegna vegastæðis á Melrakka-slétu.

Miðlunarverkefni

Arena. Verndun og kynning stafrænna gagna um fornleifafræði í Evrópu.

MMU. Miðlun menningarsögulegra upplýsinga.

- Adolf Friðriksson, *Fornleifar í Innri-Akraneshreppi*, FS169-00031, Reykjavík.
- (ritstj.) *Pinghald til forna, framvinduskýrsla*, FS183-02141, Reykjavík.
 - *Pingvellir - rannsóknarsaga, Pinghald til forna, framvinduskýrsla*, Adolf Friðriksson (ritstj.), 16-34.
- Adolf Friðriksson og Garðar Guðmundsson, *Rannsókn á vorþingstöðum 2002, Pinghald til forna, framvinduskýrsla*, Adolf Friðriksson (ritstj.), 5-14.
- Adolf Friðriksson og Howell M. Roberts, *Rannsókn á Þingvöllum 2002, Pinghald til forna, framvinduskýrsla*, Adolf Friðriksson (ritstj.), 35-50.
- Berson, Bruno, Area X, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 35-37.
- Report on investigations of medieval byres in Þjórsárdalur 2001, *Archaeological investigations in Þjórsárdalur, 2001*, Steffen Stummann Hansen og Orri Vésteinsson (ritstj.), 21-30.
- Birna Lárusdóttir, *Fornleifakönnun: Deiliskipulagsreitir á Selfossi*, FS178-02091, Reykjavík.
- *Fornleifakönnun: Vegabætur á Mývatnsheiði*, FS176-02071, Reykjavík.
 - *Fornleifaskráning í Grímsnesi III*, FS164-99063, Reykjavík.
 - *Öndverðarnes - Samantekt um minjastaði v/stækkunar Grímsnesveitu*, FS170-02021, Reykjavík.
- Elín Ósk Hreiðarsdóttir, *Arnarnesvegur í Kópavogi*, FS172-02041, Reykjavík.
- *Fornleifaskráning í Eyjafirði XVII: Fornleifar í Skiðadal frá Kóngsstöðum og norður með Svarfaðardal austanverðum að Sökku*, FS168-99091, Reykjavík.
 - *Fornleifaskráning í Grindavík: 1. áfangi*, FS192-02151, Reykjavík.
 - *Fornleifaskráning í Hveragerði, 2. útgáfa*, FS187-00172, Reykjavík.
 - *Fornleifaskráning í Húsavíkurlandi*, FS166-01171, Reykjavík.
 - *Hvassahraun*, FS171-02031, Reykjavík.
 - *Stokkseyri. Fornleifakönnun*, FS177-02081, Reykjavík.
- Elín Ósk Hreiðarsdóttir og Guðrún Alda Gísladóttir, *Menningarminjar í Stokkseyrarhreppi*, FS179-02011, Reykjavík.
- Forster, Amanda K., A preliminary report on the soapstone artefacts, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 55-57.
- Garðar Guðmundsson, *Reykholt 2000; Assessment of Preservation and Potential of Plant Remains from Context 577*, FS186-01211, Reykjavík.
- Guðrún Alda Gísladóttir, *Menningarminjar í Sandvíkurhreppi*, FS182-02121, Reykjavík.
- *Menningarminjar í Skeggjastaðahreppi*, FS175-02061, Reykjavík.
 - Guðrún Alda Gísladóttir og Birna Lárusdóttir, *Menningarminjar í Hálsahreppi*, FS165-01031, Reykjavík.
- Hansen, Steffen Stummann og Orri Vésteinsson (ritstj.) *Archaeological investigations in Þjórsárdalur, 2001*, FS181-00041, Reykjavík.
- Hildur Gestsdóttir, *Analysis of the Human Skeletal Remains, Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 38-42.
- Area Z, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 29-35.
 - Report of the 2001 excavation of the skáli at Skallakot, *Archaeological investigations in Þjórsárdalur, 2001*, Steffen Stummann Hansen og Orri Vésteinsson (ritstj.), 7-20.
- Lucas, Gavin, Area C, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 24-28.
- (ritstj.) *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, FS167-91019, Reykjavík.
 - *Skálholt 2002. Framvinduskýrslur/Interim Report No.1*, FS191-02131, Reykjavík.
- Magnús Á. Sigurgeirsson, *Gjósikulög í Þjórsárdal, Archaeological investigations in Þjórsárdalur, 2001*, Steffen Stummann Hansen og Orri Vésteinsson (ritstj.), 31-33.
- Magnús Á. Sigurgeirsson, Orri Vésteinsson og Hafliði Hafliðason, *Gjósikulagarannsóknir við Mývatn - aldursgreining elstu byggðar, Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 107-110.
- Mehler, Natascha, *The Finds, Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 43-54.
- Hrísheimar 2000 and 2001 - the finds. Preliminary report, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 69-76.
 - Selhagi 2001 - the finds. Preliminary report, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 103-106.
- Milek, Karen B., *Sveigakot 2001. Area S* -

- long house, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 8-28.
- Geoarchaeological Sampling Report, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 58-64.
- Newton, Anthony og Dugmore, Andrew, Report on Tephrochronological and Landscape Change Fieldwork 2001, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 65-66.
- Oddgeir Hansson og Uggi Ævarsson, *Fornleifakönnun. Norðausturvegur um Öxafjarðarheiði*, FS188-02161, Reykjavík.
- Orri Vésteinsson (ritstj.) *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, FS173-00212, Reykjavík.
- Fornleifarannsóknir í Sveigakoti og víðar í Suður Þingeyjarsýslu sumarið 2001 - Ágrip, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 116-118.
 - Hrísheimar - the structures, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 59-63.
 - Skýrsla um uppgröft við Höfða í landi Ytri Tungu á Tjörnesi, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 111-115.
 - The structure at Selhagi, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 77-82.
- Oscar Aldred, Area A, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 16-24.
- Przemyslaw Urbanczyk, Sveigakot 2001. Area T - pit house, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 29-49.
- Ragnar Edvardsson, *Fornminjar í Árneshreppi á Ströndum*, FS174-02051, Reykjavík.
- *Fornleifaskráning í Kaldrananeshreppi í Strandasýslu. Þriðji hluti*, FS185-99133, Reykjavík.
- Ragnar Edvardsson og Howell M. Roberts, Area AB, *Hofstaðir 2001. Framvinduskýrsla/Interim Report*, Gavin Lucas (ritstj.), 8-16.
- Roberts, Howell M., *Archaeological investigations at Gásir, 2002. A preliminary report*, FS180-01072, Reykjavík.
- *Fornleifarannsóknir á Gásum*, FS163-01071, Reykjavík.
- Sædís Gunnarsdóttir, *Menningarminjar í Fáskrúðsfjarðarhreppi*, FS190-02101, Reykjavík.
- McGovern, Thomas H., Sveigakot 2001. Area M - midden, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 50-55.
- McGovern, Thomas H. og Perdikaris, Sophia, Preliminary report of animal bones from Selhagi, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 90-102.
- McGovern, Thomas H. og Tinsley, Clayton, Report on midden investigations at Hrísheimar, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 64-68.
- Report of first stage midden investigations at Selhagi, *Archaeological investigations at Sveigakot 2001*, Orri Vésteinsson (ritstj.), 83-89.
- Póra Pétursdóttir, *Fornleifaskráning í Grindavík: 2. áfangi*, FS184-02152, Reykjavík.